

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Didaktika první pomoci

Petr Zemánek

ADAPT UTB: **A**daptabilní, **D**igitální, **A**gilní, **P**rogresivní,
Transformace UTB ve Zlíně

reg. č. NPO_UTB_MSMT-16585/2022

 Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Cíl předmětu

Cílem předmětu je seznámit studenty s moderní didaktikou uplatňovanou v odborném předmětu první pomoc v oborech všeobecná sestra a porodní asistence.

Aktivní vyučování předmětu umožní motivaci studentů k pochopení a zvládnutí učiva.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Forma způsobu ověření studijních výsledků a další požadavky na studenta

Účast na seminářích 80 %.

Splnění úkolů v rámci e-learningu.

Zápočet – úspěšné splnění testu (min. 60 %) s možností jedné opravy (ústní).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Výstupní kompetence studenta

Odborné znalosti – po absolvování předmětu prokazuje student znalosti:

- správně formulovat vzdělávací cíle (kognitivní, afektivní a psychomotorické);
- posoudit didaktické zásady ve vztahu jejich uplatnění ve výuce;
- definovat nejužívanější výukové metody a aplikovat je v modelových příkladech výuky;
- analyzovat vhodné učebnice a další materiály pro výuku první pomoci;
- implementovat vlastní výuku první pomoci do širšího konceptu v rámci IZS (integrovaného záchranného systému).

Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Výstupní kompetence studenta

Odborné dovednosti – po absolvování předmětu prokazuje student dovednosti:

- definovat nejužívanější výukové metody první pomoci a aplikovat je v modelových příkladech výuky;
- využívat materiálně didaktické prostředky pro výuku daného tématu;
- koncipovat vyučovací hodinu včetně chronometráže, využívat klasický model vyučovací hodiny i model EUR – E (evokace) U (uvědomění si) R (reflexe);
- specifikovat možné způsoby hodnocení výkonů edukovaného;
- zhodnotit požadavky (odborné, didaktické a osobnostní) na edukátora první pomoci.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Povinná literatura

Kuba, R., & al. (2021). *První pomoc: metodická příručka pro výuku I – výuka základních a rozšiřujících témat*. Univerzita Karlova.

Trčková, P., Franěk, O., & Vlk, R. (2021). *Metodická příručka pro výuku první pomoci na středních školách včetně víceletých gymnázií*. Ve škole i mimo ni, z.s.

Vališová, A., & Kovaříková, M. (2021). *Obecná didaktika a její širší pedagogické souvislosti v úkolech a cvičeních*. Grada.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Doporučená literatura

Janík, T. (2021). *Vše pro výchovu: lekce z pedagogiky*. Masarykova univerzita.

Kuba, R., & al. (2021). *První pomoc I: základní, rozšiřující a doplňková témata*. Univerzita Karlova.

Obst, O. (2017). *Obecná didaktika*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Průcha, J. (2017). *Moderní pedagogika*. Portál.

Slavík, J., Janík, T., Najvar, P., & Knecht, P. (2017). *Transdisciplinární didaktika: o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory*. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

Trčková, P., Franěk, O., & Vlk, R. (2021). *Metodická příručka pro výuku první pomoci na základních školách*. Ve škole i mimo ni, z.s.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Odborná periodika

<https://www.wikiskripta.eu> – záložka první pomoc. WikiSkripta, projekt 1. lékařské fakulty a Univerzity Karlovy, příspěvek UK k výukovým zdrojům sítě lékařských fakult MEFANET.

Studijní pomůcky

- pracovní listy,
- simulátory a pomůcky ke KRP,
- instruktážní videa.

Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Obsah

Seznam ikon studijního materiálu

Úvod

1 Výchovně-vzdělávací cíle ve výuce první pomoci

2 Didaktické zásady a jejich aplikace ve výuce první pomoci

3 Klíčová témata ve výuce první pomoci

Korespondenční úkol

Řešení

Literatura

Poznámka: názvy kapitol 1 a 2 jsou v prezentaci zkráceny o slova první pomoci, protože jsou obecná a dají se aplikovat na jakýkoliv předmět.

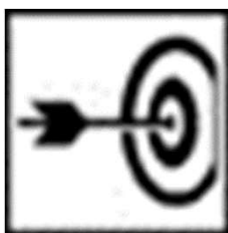

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Seznam ikon studijního materiálu

V následujícím přehledu jsou uvedeny všechny studijní ikony, které se vyskytují v tomto studijním materiálu. Tyto ikony vás budou provázet studijním materiálem, budou vám nápomocny při orientaci v textu a také vás budou upozorňovat na jednotlivé části. Úvodem si také nastudujte, co každá studijní ikona znamená a co znamená. V přehledu je uvedena charakteristika příslušné studijní ikony.

Cíle

Na začátku každé kapitoly naleznete konkrétně formulované cíle. Jejich prostřednictvím získáte přehled o tom, co budete po nastudování příslušného tematického celku umět, znát, co budete schopni dělat.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Průvodce studiem

Prostřednictvím této pasáže textu k vám promlouvá autor. Budou vás vést úskalími studované problematiky, navigovat vás, upozorňovat na důležitá místa v textu. Nabídnou vám také metodickou pomoc, radu, vlastní zkušenosti anebo důležité informace ke studiu, včetně toho, jak máte postupovat, na co se ve studiu zaměřit, co neopomenout apod.

Pro zájemce

Tato část textu je určena těm z vás, kteří máte zájem o hlubší studium problematiky, nebo se chcete dozvědět i nějaké zajímavé podrobnosti vztahující se k tématu. Vše, co najdete v této pasáži, je nepovinné, tudíž zcela dobrovolné. Zmíněné informace po Vás nebudou vyžadovány u zkoušky.

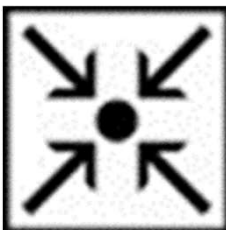

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Důležitá pasáž textu

Obsahuje informace, terminologii, učivo, které je pro vás klíčové, nezbytné pro vaše další studium. Snažte se tyto části textu pečlivě a do hloubky studovat, opakovat si naučené a hledat různé možnosti a postupy, jak si získané poznatky uložit do dlouhodobé paměti.

Příklad

Takto označená pasáž textu je určena k objasnění nebo konkretizování problematiky na příkladu ze života, praxe, ze společenské reality. Je součástí vysvětlování teoretických pasáží učiva. Obsahuje informace, údaje, fakta, případy z praxe vhodné k tomu, abyste teorii nejenom lépe porozuměli, ale i sami dokázali najít další podobné příklady.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Otázka(y) k zamyšlení

Měla(y) by vás podněcovat k přemýšlení, k úvahám, k hledání adekvátní odpovědi nebo vlastního řešení. Je to také prostor k vyjádření osobního názoru, postoje ke studované problematice nebo k prezentaci již dříve získaných nebo praxí nabytých poznatků a zkušeností. Odpovědi na tyto otázky si formulujete sami, bývají předmětem diskusí na prezenčních setkáních. Jsou-li tyto otázky zaměřeny na hledání jednoznačné odpovědi, může být tato odpověď nebo možné řešení uvedeno v KLÍČI.

Krátký úkol

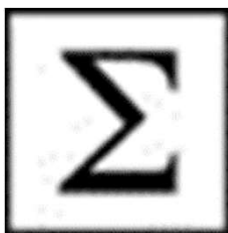
Jeho prostřednictvím vás autor vybídne k tomu, abyste na základě studia určité tematiky něco vytvořili, zpracovali, konkrétně uvedli za předpokladu, že už máte jisté znalosti.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Má převážně aplikační charakter. Správné (možné) řešení najdete k některým úkolům (dle obsahu a zaměření) v „klíči“ nebo je zpracování úkolu vyžadováno jako součást vašeho portfolia či přípravy na seminář nebo zkoušku.

Shrnutí

Tato pasáž vystihuje ve stručné podobě to nejdůležitější, o čem konkrétní kapitola pojednává. Má význam pro opakování, aby se vám informace a klíčové body probíraného učiva lépe vybavily. Pokud zjistíte, že některému úseku nerozumíte, nebo jste jej dostatečně neprostudovali, vraťte se k příslušné pasáži v textu.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Kontrolní otázka(y)

Prověřují, do jaké míry jste učivo pochopili, zapamatovali si podstatné informace a zda je umíte aplikovat. Najdete je většinou na konci každé kapitoly. Jejich prostřednictvím zjistíte, jestli jste splnili formulované cíle. Jsou velmi důležité, věnujte jim proto náležitou pozornost. Odpovědi na ně můžete najít ve více či méně skryté formě přímo v textu, v pasážích učiva.

Pojmy k zapamatování

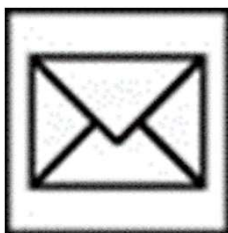
Na konci každé kapitoly najdete klíčové pojmy, které byste měli být schopni vysvětlit. Jde o důležitý terminologický aparát, který je nezbytné znát. Po prvním prostudování kapitoly si je zkuste sami pro sebe objasnit, vracejte se k nim

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

i při dalším čtení a opakování, dokud si je dostatečně nezafixujete v paměti.

Dlouhý/Korespondenční úkol

Jde o samostatnou práci (seminární práci, projekt, návrh, model, studii, esej atd.), kterou máte zpracovat. Nabízí vám prostor pro bilanci a aplikaci nabytých znalostí a dovedností, pro seberealizaci, aktivitu, iniciativu, vyjádření vlastního přístupu a originálního řešení. Často přesahuje zaměření studijního materiálu. Korespondenční úkoly jsou součástí vašeho portfolia. Kvalitu jejich zpracování hodnotí vám přidělený pedagog (tutor). Při jejich plnění postupujte podle pokynů s notnou dávkou vlastní iniciativy. Tyto úkoly se průběžně evidují a hodnotí v průběhu celého studia.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Řešení/Klíč

Váže se ke konkrétním otázkám, zadáním, cvičením a úkolům. Slouží k autokorekci. Najdete zde správné (nebo možné) odpovědi. Jejich prostřednictvím si můžete zkontrolovat správnost své odpovědi nebo správnost postupu svých úvah, najít adekvátní odpověď nebo možné řešení. Ne všechny úlohy a učební zadání však obsahují KLÍČ.

Literatura

V této části najdete přehled všech zdrojů a literatury, ze které autor čerpal při zpracovávání studijního textu. Tento seznam slouží také jako zdroj informací pro zájemce o další podrobnější studium a doplnění poznatků.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Úvod

Milí studenti,

předkládám vám studijní materiál, který vás uvede do problematiky hygieny a epidemiologie v mimořádných situacích. Cílem studijního předmětu je poskytnout vám ucelený přehled poznatků tak, aby se zvýšily vaše kompetence v dané oblasti ve vztahu k vaší profesní praxi.

Materiál je rozčleněn do 5 kapitol. Ve vlastním zájmu nepřeskakujte žádnou z kapitol, neboť učivo na sebe navazuje. Může vás též motivovat k aplikaci získaných poznatků v konkrétních podmínkách profesní praxe, ale i v osobním životě.

Po prostudování studijního materiálu byste měli být schopni:

- pohovořit o výchovně vzdělávacích cílech,
- vyjmenovat didaktické zásady,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Pokračování:

- aplikovat znalosti na konkrétní téma z oblasti první pomoci,
- charakterizovat klíčová témata z oblasti první pomoci,
- odpovědět na úkoly.

Předkládaná prezentace je určena k samostudiu. Její forma umožňuje naši vzájemnou komunikaci. Pro usnadnění orientace v tématickém zaměření aktivit a učiva vám slouží studijní ikony (symboly) umístěné po stranách textu v tzv. popisném sloupci.

Součástí kapitol jsou výukové cíle, průvodce studiem, příklady, dále studijní text pro zájemce, shrnutí, slovníček pojmů k zapamatování, kontrolní otázky a úkoly. Řešení úkolů je umístěno na konci a slouží ke kontrole vašich odpovědí na některé otázky, jsou označena písmenem K a identifikačním číslem (např. K2).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Rovněž nepodceňujte význam kontrolních otázek a snažte se je co nejdříve splnit, protože díky nim si můžete průběžně kontrolovat správné pochopení učiva mezi prezentovanou teorií a vaší vlastní zkušeností.

Součástí studijního materiálu je rovněž seznam použité i doporučené literatury pro ty z vás, kteří by se chtěli tématu zabývat nad rámec předložené prezentace. Každá kapitola tvoří samostatný uzavřený celek. Prostřednictvím kontrolních otázek a úkolů v závěru každé kapitoly si můžete ověřit míru porozumění a hloubku osvojení učiva.

Absolvování předmětu je spojeno s požadavkem na vypracování jednoho dlouhého úkolu, jehož zadání najdete na konci studijního materiálu.

Hodně úspěchů při studiu vám přeje autor studijního textu

Mgr. Petr Zemánek, Ph.D.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Pro zvládnutí studia této disciplíny není zapotřebí disponovat žádnými předchozími znalostmi. Postačí pouze základní znalosti na úrovni kteréhokoliv typu střední školy.

Dále je potřebné číst text postupně a pozorně.

Ke studiu nových kapitol lze přistupovat až po osvojení poznatků předchozích kapitol konkrétního textu. Kapitoly nejsou stejně dlouhé, nicméně během studia textu budete v rámci Průvodce studiem vyzýváni k udělení si přestávek.

Přestávky, stejně jako na předchozích typech škol, kde jsou určeny školním řádem, jsou nesmírně důležité, protože slouží k obnovení odčerpané funkční kapacity a k jejímu upevnění. Ponechám na vlastním uvážení, zda si uděláte „hygienickou“ přestávku v délce 10 minut nebo kratší, či delší.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

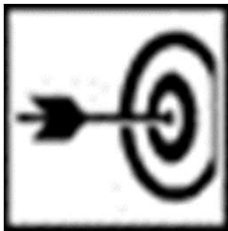

1 Výchovně-vzdělávací cíle ve výuce

1.1 Výchovně-vzdělávací cíle

1.2 Pedagogika

1.3 Edukace

Po prostudování této kapitoly byste měli být schopni:

- definovat pojem výukové cíle,
- strukturalizovat pedagogické disciplíny,
- pohovořit o edukaci.

V této kapitole se dozvíte základní poznatky z tématiky. Délkou ji můžeme zařadit mezi krátké kapitoly, ale svým obsahem tvoří východisko pro následující části studijního materiálu.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

1.1 Výchovně-vzdělávací cíle

Výchovné cíle:

Stejně jako každá lidská činnost, musí mít i pedagogická činnost učitele a žáků ve vyučování svůj cíl (tuto myšlenku vyjádřil Jan Amos Komenský).

Cíl chápeme jako ideální představu předpokládaných výsledků, jichž má být ve výchově dosaženo.

Cíle výchovy se mění s vývojem společnosti, aktualizují se.

Jednotlivé pedagogické koncepce jsou nejednotné v oblasti cílů výchovy.

Z výchovných cílů vyplývají obsah, prostředky, principy, metody a formy výchovy.

Výchovného cíle dosahujeme soustavou výchovných prostředků v relativně dlouhodobém procesu › cíl tedy musí být neustále srovnáván s realitou.

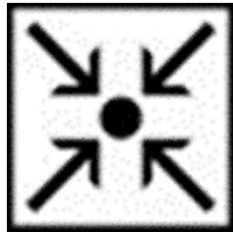

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Cíle jsou konkretizovány v obsahu výchovy (učební plány, učební osnovy a učebnice).

Problematikou cílů se zabývá pedagogická teleologie

Dva směry přístupu k problematice cílů:

indeterministický – odmítá společenskou podmíněnost výchovných cílů, původ cílů nachází v nadpřirozených silách, nezávislé na vývoji společnosti,

deterministický – vychází ze společenské podmíněnosti výchovných cílů, musí být v souladu se dvěma základními stránkami výchovného procesu: stránka subjektivní (psychická úroveň vychovávaných) a stránka objektivní (stav společensko-ekonomických vztahů i vývoje společnosti).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Obecné členění výukových cílů (podrobněji na s. 22):

kognitivní (vzdělávací, poznávací) – osvojování poznatků a intelektových dovedností (znalost, porozumění, aplikace, analýza, syntéza a hodnotící posouzení),

afektivní (postojové, hodnotové) – osvojování postojů, tvoření hodnotové orientace (vnímavost, reagování, oceňování hodnoty, integrování hodnot),

psychomotorické (výcvikové) – osvojování psychomotorických dovedností (řeč, psaní, manipulace, imitace, zpřesňování, koordinace, automatizace).

Chyby učitelů při vymezování výukových cílů: stanoví cíl příliš obecně, nahrazují cíl tématem, namísto cíle popisují svoji činnost, formulace cíle připouští různou interpretaci

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Struktura výchovných cílů:

nejobecnější, globální cíl – nejzákladnější představa o vychovávané osobnosti

dílčí cíle – vzdělávací a výchovné požadavky, obsahy znalostí a vlastností, požadavky na osobní rozvoj jednotlivých složek výchovy

cíle formativní a institucionální – konkrétní výchovné a vzdělávací instituce, jejich dokumentace a normy

cíle individuální

Učitel pracuje s cíli ve všech fázích výuky. Současné výchovné cíle jsou zaměřeny na plnohodnotný, svobodný rozvoj jedince jako osobnosti aktivní, se schopností rychlého a pružného rozhodování a dalšího seberozvoje.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Vzdělávací cíle:

Základní kategorie pedagogiky a didaktiky. Jsou to výroky, které vyjadřují záměry vzdělávání a účely, k nimž má vzdělávání směřovat. Jsou formulovány obecně v dokumentech centrálních institucí školské politiky, zejména v národním kurikulu, a specificky pro jednotlivé vzdělávací programy, jednotlivé úrovně vzdělávání a vyučovací předměty. Odrážejí konsenzus společnosti o poslání vzdělávání na určitém stupni vzdělávacího systému. Žáci se jim přibližují v souladu se svými individuálními předpoklady a možnostmi.

Cíl:

Nejdůležitější částí, kterou je nutné si vytyčit a která směřuje celý proces vyučování je cíl – nejprve se jedná o obecné cíle, ale postupně směřující ke specifickým, konkrétním. Nevytyčí-li si učitel cíl, kterého chce v hodině dosáhnout, neví nejen on, ale především žák, kam vyučování směřuje,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

ztrácejí oba motivaci, protože není jasně dáno, čeho se má dosáhnout. Těžko se pak vybírají metody, formy a prostředky, kterými učitel učivo zprostředkovává, na konci hodiny či bloku nelze hodnotit, zda byl proces výuky úspěšný či ne, co bylo zvládnuto, co je třeba zopakovat, kde jsou slabá místa.

Pyramida cílů:

1. Ideál
2. Dílčí cíle (obsah výchovy a vzdělávání)
3. Složky výchovy (osobnostní rozvoj jednotlivých složek)
4. Institucionální cíle (normy a tradice daných institucí)
5. Individuální cíle (nejkonkrétnější požadavky)

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Výchovně-vzdělávací cíle:

Vyučování jako druh lidské činnosti spočívá v interakci učitele a žáků, jejímž základem je záměrné působení na žáky tak, aby u nich docházelo k učení. Během vyučovací hodiny by měly naplněny všechny předem stanovené cíle:

kognitivní neboli vzdělávací: znalosti (zapamatování), porozumění, aplikace, analýza, syntéza, hodnotící posouzení.

afektivní neboli postojové: přijímání (vnímavost), reagování, oceňování hodnoty (akceptování hodnot, preferování hodnot, přesvědčení o hodnotě), integrování hodnot (organizace), interpretace hodnot v charakteru.

psychomotorické neboli výcvikové: imitace (nápodoba), manipulace (praktická cvičení), zpřesňování, koordinace, automatizace.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Zamyslete se nad konkrétním tématem z problematiky první pomoci a pokuste se zformulovat příslušné cíle, které následně použijete v praxi při koncepci přípravy na hodinu. Cíle vypracujte konkrétně. K1

V případě, hlubšího zájmu o problematiku výchovně-vzdělávacích cílů, doporučuji k prostudování prezentaci, kterou naleznete na: https://www.pf.ujep.cz/obecna-didaktika/pdf/Vychovne_vzdelavaci_cile.pdf

Postupně přejdeme z problematiky výchovně-vzdělávacích cílů do části věnované pedagogice. Věřím, že jste už vypracovali odpověď na otázku k zamyšlení (K1). V případě, že jste unaveni, klidně si udělejte ve studiu pauzu, ať se můžete soustředit na další část studia.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

1.2 Pedagogika

Pedagogika je společenská věda, která zkoumá podstatu, strukturu a zákonitosti výchovy a vzdělávání jako záměrné, cílevědomé a soustavné činnosti formující osobnost člověka v nejrůznějších sférách života společnosti. Studuje a kriticky hodnotí myšlenkové dědictví minulosti, sleduje vývoj školství, výchovy a vzdělávání v zahraničí a ve spolupráci s dalšími vědními disciplínami formuluje nové vývojové trendy pro různé oblasti výchovy a vzdělávání.

Pedagogika jako věda o výchově a vzdělávání:

Pedagogika jako věda o výchově je základem pro její teoretické poznání a rozvíjení. Zároveň je nutné upozornit, že každý pedagog a výzkumný pracovník v oboru pedagogiky má tendenci do definice promítat své světonázorové, filosofické nebo metodologické myšlení.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Je proto obtížné vytvořit definici, která by byla pokud možno neutrální. Dá se tedy říci, že pedagogika je věda o výchově, která zkoumá výchovný proces jako jeden z nejvýznamnějších společenských jevů, analyzuje výchovný proces v celé jeho šíři, hledá všeobecně platné zákonitosti, pravidla, poučky, které odrážejí vztahy a souvislosti v konkrétní výchovné praxi. Specifika vědního oboru pedagogiky spočívá v jeho úzké spojitosti s praktickou činností – výchovou: vychází z ní, zpětně se do ní vrací a ovlivňuje ji.

Základní znaky vědního oboru pedagogika:

Pedagogika jako každý vědní obor má své následující základní znaky: má přesně vymezený předmět výzkumu, kterým se také určuje postavení vědního oboru pedagogiky vůči ostatním vědám, odvíjí se od něj teoretické zaměření i specifický druh vědní aktivity, je určitým celkem, komplexem názorů – systémem,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

má své metody odpovídající vnitřní povaze předmětu a logickým zákonům myšlení.

V současné době třídíme vědy podle základních oblastí zkoumání na vědy: přírodní, technické, společenské. V tomto systému věd patří pedagogika k vědám společenským, i když se nutně musí vzhledem ke své složitosti a mnohostrannosti opírat i o poznatky věd přírodních a technických.

Pedagogika má trojí navzájem úzce spjatou funkci:

poznávací – vědeckými metodami poznává podstatu, zákonitosti a vlastnosti pedagogických jevů a procesů, jejich vzájemné vztahy i směry vývoje,

prognostickou – zpracovává teoretické studie a projekty, které se stávají vědeckými podklady k provádění politiky státu v oblasti školství, výchovy a vzdělání,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

praktickou (utvářející) – ověřuje výzkumem i praxí správnost pedagogických hypotéz.

Systém pedagogických disciplín:

Jako nejvhodnější se jeví hledisko, které se snaží v sobě spojit více kritérií tzv. integrující hledisko – tento návrh člení pedagogické vědy na:

základní, kde kromě výše uvedených sedmi disciplín je ještě zařazena srovnávací (komparativní) – pedagogika – zabývá se srovnávacím studiem pedagogických idejí, výchovně vzdělávacích systémů a školských soustav v jednotlivých státech,

hraniční (např. pedagogická psychologie, sociální pedagogika, ekonomie výchovy),

aplikovaná (např. předškolní pedagogika, školní pedagogika, středoškolská pedagogika, pedagogika dospělých, vojenská pedagogika apod.).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

V současném vědním vývoji se již nedají vést přesné hranice mezi hraničními a aplikovanými vědami. Řada věd se rozvíjí na těchto hranicích, s rozvojem poznání se v současné době vyčleňují z tradičního rámce pedagogiky nové disciplíny, podle různých dělících kritérií a podle problematiky, kterou musí pedagogika řešit např. literární, hudební a výtvarná, pedagogika turistiky, hry, zážitku a další.

Vztah pedagogiky k ostatním vědám:

Pedagogika svým universálním charakterem se nemůže izolovat od ostatních věd, ale má hluboké vztahy k těm vědám, které jí poskytují materiál pro analýzu výchovného jevu. Musí plně využívat výsledků a teoretických pouček těchto věd a tvořivě je začleňovat do svého systému. Na druhé straně se ale mnohé z těchto věd opírají o výsledky, kterých dosáhla pedagogika.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Existují čtyři základní okruhy spojení pedagogiky s ostatními vědami:
využívání teoretických pouček, hypotéz a postupů z jiných vědních oborů,
využívání a aplikace vědeckovýzkumných metod,
uplatňování výsledků vědeckého výzkumu z jiných vědních oborů,
popřípadě jen některých údajů z těchto výzkumů,
aktivní účast na výzkumech mezi disciplínami, které mají komplexní
charakter a které umožňují zkoumat pedagogické jevy v širším kontextu.

Informační zdroje v oblasti pedagogiky pro zájemce:

<https://ojs.cuni.cz/pedagogika>

<https://pedagogika.phil.muni.cz/veda-a-vyzkum/casopis-studia-paedagogica>

<http://www.paidagogos.net/>

Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

1.3 Edukace

Základní pojmy v edukaci:

Edukant – obecně označován kterýkoliv subjekt učení (žák, pacient instruovaný zdravotníkem atd.) je jedinec, na kterého je zaměřena edukační činnost.

Edukátor – každý, kdo poskytuje informace, aktér (sestra, lékař, lektor, konzultant ...) je člověk, který je aktivním producentem.

Edukační proces – forma předání konkrétních informací konkrétnímu jednotlivci/skupině.

Edukační prostředí – prostředí, které působí na vztahy během učení, vzdělávání. Prostedí dělíme podle místa výuky – rodinné (prostředí doma – rodiče, děti, sourozenci ...), školní (žáci, učitelé, další pracovníci ve škole), skupinové - podle velikosti skupiny rozlišujeme prostředí formální

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

a neformální, profesní (zaměstnavatelé, zaměstnanci, nadřízení a podřízení a další), zdravotnické (pacienti, lékaři, ostatní zdravotničtí pracovníci), sportovní (sportovci, trenéři), vojenské (vojáci podle vojenské hodnosti), náboženské (věřící, duchovní), intimní (manželé, partneři).

Formy edukace: individuální, skupinová.

Druhy edukace: základní (prvoedukace, tzn. edukant o problematice slyší poprvé), komplexní (prostřednictvím edukačních kurzů), reedukační (pokračující, navazující na předcházející vědomosti).

Motivace v edukaci:

Aktivačně motivační vlastnosti osobnosti

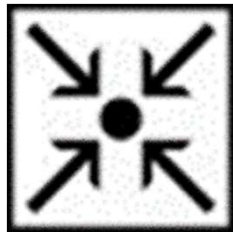
Motivace – moveo, movere (hýbati se, uvádět jedince do pohybu), souhrn všech vlastností, které podporují nebo tlumí jedince, aby něco dělal nebo nedělal.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Motiv – pohnutka uvědomělá a neuvědomělá. Každá má dvě fáze: impuls (vnitřní pohnutka) a incentiva (vnější pohnutka). Motivují nás i potřeby (primární X sekundární). Motivační potřeby jsou biologické, psychosociální (zájmy, komunikace, sebehodnocení, sebeúcta, sebedůvěra, seberealizace atd.), sebeaktualizace, sebevědomí, láska a společenství, bezpečí a jistota.

Pro zaměření chování pacienta na zdravý životní styl nebo minimalizaci výskytu komplikací nemoci, je potřeba využívat souvislosti mezi jednotlivými cíli edukace: kognitivními, afektivními a psychomotorickými.

Významné je posilňování motivace na změnu chování a také jednání. Motivace je jedním ze základních faktorů ovlivňujících komplexní úspěšnost výchovně-vzdělávacího procesu.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Předpokladem efektivní edukace je aktivita edukanta (např. pacient). Edukace pacienta probíhá většinou v období, kdy pacient není v dobrém psychickém stavu. Příčinou může být např. oznámení diagnózy, špatná prognóza apod. V této souvislosti je nutné si uvědomit postavení motivů v procesu učení.

Edukátoři by měli vytvářet příznivé podmínky pro vznik motivů a dobře určit jaké didaktické prostředky použije při edukaci.

Ambice, cíle krátkodobé (např. obstarání potravy), středně dlouhé (např. dobrý prospěch), dlouhodobé (např. získání zaměstnání v určitém oboru).

Aspirace – nejvyšší cíle člověka.

Názory a postoje – vztah jedince k určité skutečnosti, věcem, lidem a činnostem, zahrnuje poznání objektu, citové hodnocení, pobídku k jednání.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Někdy se mezi motiv a cíl přiřadí i překážka (motiv → překážka → cíl):
rezignace – vrátí se, hledá jinou motivaci, promítá se do sebevědomí
člověka,

překonání překážky – najít systém, překážka může naučit i správnému
systému,

obejití překážky – čestné i nečestné, přes jiný odpor se dostanu k cíli,
odstranění překážky.

Druhy edukace:

Primární edukace – zaměřena na zdravé lidi. Jejím cílem je předcházet
zdravotním problémům (osobní hygiena, antikoncepce, výživa atd.).

Nezabývá se pouze prevencí vzniku nemocí, ale také pozitivním zlepšením
zdravotního stavu, který vede ke zvyšování kvality života.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Sekundární edukace – hraje důležitou roli v případě nemoci. Může zabránit přechodu nemoci do chronického nebo ireverzibilního stádia a obnovit zdraví. Je založena na poučení (edukaci) klienta o jeho stavu a způsobu, jak nemoci čelit.

Terciální edukace – zpravidla se týká lidí dlouhodobě invalidních a těch, kteří nemohou být zcela vyléčeni. Terciální edukace učí takto postižené klienty a jejich příbuzné, jak využívat co nejvíce stávajících možností zdravého žití a jak se vyhnout zbytečným problémům a komplikacím.

Pro účinnou edukaci se vypracovávají edukační standardy a edukační materiály. Edukace je záměrný, plánovaný a řízený proces.

Předpokladem edukace je změna, která může být:

plánovaná – záměrná, účelná,

neplánovaná – náhlá a její následky se nedají předvídat.

Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

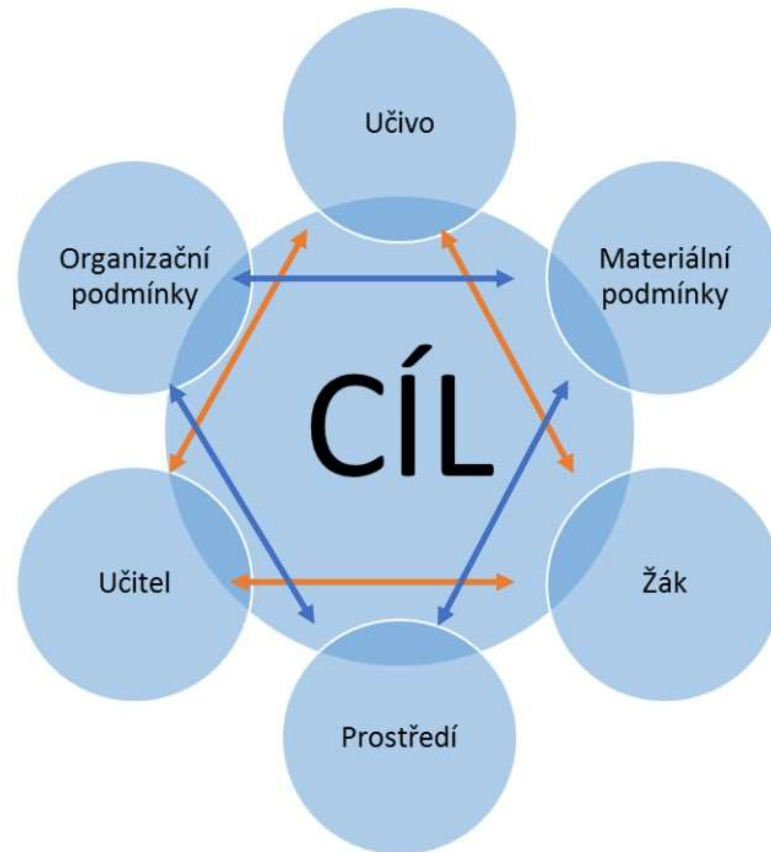
Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Celistvý proces vyučování se řídí podle následujícího schématu:

- a) cíle procesu vyučování,
- b) obsah (učivo),
- c) součinnost učitele a žáka,
- d) metody, organizační formy a didaktické prostředky, jichž se používá
- e) podmínky, za nich proces vyučování probíhá.

Vyučování je cílevědomé, záměrné, systematické působení na žáky, které se uskutečňuje pod vedením pedagoga v rámci určitých přesně vymezených forem.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Edukační proces:

Je specifický podle toho, ve které je fáze onemocnění pacienta se realizuje:

úvodní – iniciální např. edukujeme pacienta, který je připravován k výkonu, zákroku, operačnímu výkonu atd.

prohlubující – u pacienta doplníme např. informace o životě s onemocněním, s defektem, s přístrojem atd.

kontinuální – po propuštění do domácí péče se zaměřujeme na adaptaci na život pacienta v domácím, profesionálním a společenském prostředí.

reedukace – posouzení, hledání příčiny, pro kterou se nedaří dosáhnout cíle. Někdy se nedaří dosáhnout požadovaného chování a musí se provést tzv. reedukace. Je potřeba udělat opětovné posouzení a najít příčiny, kvůli kterým se nám nedaří dosáhnout s pacientem stanovené cíle.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Fáze edukačního procesu:

Cyklický charakter edukace je daný fázemi edukačního procesu, které na sebe navazují, kde každá následující fáze je závislá od předcházející.

Těchto fází je celkem 5.

1. fáze: Posouzení

Při posouzení před počátkem edukace se zaměřujeme na dvě oblasti: zjištění důležitých údajů, určení oblastí – edukačních témat, ve kterých edukovaný potřebuje získat, doplnit či aktualizovat vědomosti, případně je reedukovat. Je nutné zjistit, jaké jsou jejich potřeby na edukaci, styl učení a přítomnost překážek pro učení (bariéry, zda tomu rozumí).

Posuzování je metoda rozhodování a učení – zjištění údajů (věk, vzdělání, mentální úroveň, překážky v učení, motivace), zjistit jakou motivaci provádět, dbáme na úroveň, kvalitu vědomostí.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

2. fáze: Stanovení edukační diagnózy.

Fáze edukační diagnostiky – na základě údajů získaných edukačním posuzováním se stanoví edukační diagnóza, které se může týkat deficitů ve vědomostech, dovednostech či postojích pacienta. Na základě zjištění těchto deficitů si promyslíme edukační plán. Mezi obecné didaktické zásady patří: zásada komplexního rozvoje, vědeckosti, individuálního přístupu, spojení teorií s praxí, zásada uvědomělosti a aktivity, názornost, přiměřenost, soustavnost, trvalost a operativnost.

3. fáze: Příprava edukačního plánu.

Vytvoření edukačního plánu je uskutečňováno po etapách, zapojení edukovaného zvyšuje jeho motivaci. Fáze plánování edukace – podle: priorit v edukaci tzn. o čem je třeba poučit nejdříve, a co bude dále předmětem další edukace,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

struktury edukace – jestli se uskuteční jedna edukační jednotka, nebo bude více edukačních jednotek,

cíle – kognitivní (vědomostní, poznávací), afektivní (postojové, silné zážitky), behaviorální (psychomotorické),

času – je potřeba uvážit čas kdy a jak dlouho bude edukace probíhat. Při plánování si promysleme i výběr edukačních metod a pomůcek popř. techniky, kterou použijeme k edukaci.

4. fáze: Realizace edukačního plánu.

Fáze realizace edukačního plánu – má edukační jednotky, každá má své fáze – motivační, expoziční, fixační a hodnotící.

v motivační fázi usilujeme o vzbuzení zájmu o problematiku a připravení edukanta či edukantů na přijetí nových vědomostí,

v expoziční fázi zprostředkováváme nové informace, popř. demonstrujeme postupy,

Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

ve fixační fázi upevňujeme poznatky a získané zručnosti pacienta např. procvičením určitého postupu,

ve fázi hodnocení zjišťujeme, co se pacient naučil, jak zvládl nácvik zručností, jaké jsou jeho názory na změnu způsobu života, které se od něho v souvislosti s problémem se zdravím nebo chronickým onemocněním očekává.

5. fáze: Kontrola a vyhodnocení.

Ve fázi vyhodnocení edukace – zjišťujeme, zda výsledná kritéria, výsledky a cíle byly splněny, částečně splněny, nebo nebyly splněny. Na základě vyhodnocení můžeme uvažovat o ukončení edukace, pokračování v edukaci, nebo reedukaci.

Kontrola a hodnocení je průběžný a také závěrečný proces. Edukovaný i edukátor musí zhodnotit dosažení krátkodobých cílů i plnění dlouhodobých cílů.

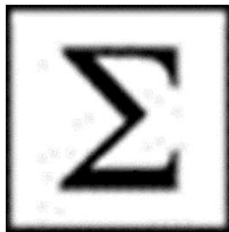
Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Při kontrole edukátor vyhodnotí, zda bylo dosaženo stanovených cílů, společně se poté zaměří se na případné nedostatky a rezervy znovu.

Zamyslete se nad úlohou pedagogiky a edukace ve vašem životě. Pojetí je na vlastním uvážení, zda krátký úkol pojmete jako životní retrospektivu nebo zda to bude úvaha o významu. Sepište o tom krátký esej v délce 200 až 300 slov.

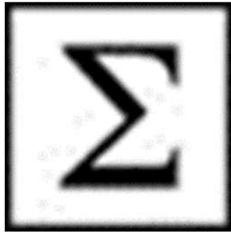

Výchova je záměrná a cílevědomá činnost, jíž vychovávající podporuje rozvoj osobnosti vychovávaného. Týká se celé osobnosti člověka – stránky kognitivní, psychomotorické a afektivní

Cíle vzdělávání se vždy vztahují k učícímu se subjektu: vyjadřují očekávání (ideál, požadavek) vůči výsledkům, jichž by měl subjekt svým učením dosáhnout

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Vzdělávání (edukace) není ustálený termín není ustálený. Někdy se jím označuje složka výchovy – proces získávání a rozvoje vědomostí a dovedností (intelektových a praktických). Jindy se používá pro označení jakéhokoliv procesu zahrnujícího učení nějakého subjektu, subjektů – např. ve školní výuce.

Nejkonkrétnější cíle výuky (pro jednotlivé vyučovací hodiny) by měly být formulovány tak, aby na jejich základě bylo možné zjišťovat, zda a do jaké míry jich žáci dosáhli. Jsou to tedy svou podstatou učební požadavky na žáka.

Cíle výuky, které učitel stanoví (učební požadavky), by žáci měli znát, rozumět jim, akceptovat je. Měli by také rozumět vazbě mezi svými výsledky učení a těmito cíli. Tak mohou i oni získávat kvalitní zpětnou vazbu.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

1. Vyjmenujte směry přístupu k problematice cílů.
2. Rozdělte cíle podle obecného členění.
3. Uveďte základní znaky pedagogiky jako vědního oboru.
4. Na jaké skupiny se člení pedagogické vědy.
5. Vyjmenujte alespoň 5 základních pojmů z oblasti edukace
6. Definujte pojem motivace.
7. Uveďte fáze edukačního procesu.

cíle výchovy – ucelená představa, ideál, předpokládaných a žádoucích vlastností člověka, které lze získat výchovou
edukace – jakákoliv situace za účasti lidských subjektů při nichž probíhá nějaký edukační proces, dochází tedy k nějakému druhu učení

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

edukace – proces sjednocující výchovu a vzdělávání

edukátor – výchovný činitel, který v průběhu edukace předává informace, učí

pedagog – učitel, v různých typech a stupních školy, teoretický pedagog, odborník v pedagogické vědě

pedagogika – věda a výzkum zabývající se vzděláváním a výchovou v nejrůznějších sférách života společnosti

školní edukace – souhrnně pokrývá jak výchovu, tak vzdělávání v pojetí standardní pedagogické teorie

učení – psychický proces, který v jednotě tělesných a duševních předpokladů je rozhodujícím faktorem v adaptaci člověka na jeho přírodní i společenské prostředí v rozvoji jeho osobnosti a ve stále zdokonalovaném zvládnání a organizaci podmínek jeho individuální a společenské existence

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

učivo – věcný obsah učení, učební látka a zahrnuje souhrn vědomostí a dovedností, které si má žák osvojit, získat je a dokázat je použít v normálním životě

výchova – činnost, která ve společnosti zajišťuje předávání „duchovního majetku“ z generace na generaci, je hlavní složkou procesu socializace

výchova – záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti

vyučování – druh lidské činnosti spočívající v interakci učitele a žáků, jejímž základem je záměrné působení na žáky tak, aby u nich docházelo k učení

vzdělání – specifická edukace, která je obvykle dlouhodobá a institucionalizovaná, realizují ji profesionální edukátoři a je legislativně vymezena co do svého průběhu a produktu

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

vzdělávání – proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj., typicky realizovaný prostřednictvím školního vyučování

vzdělávací cíle – výroky, které vyjadřují záměry vzdělávání a účely, k nimž má vzdělávání směřovat

Závěrečné shrnutí na téma „Jak mají být výukové cíle formulovány, aby jich mohlo být ve výuce efektivně dosaženo?“

Konkrétně: Cíl vzdělávání v nejkonkrétnější podobě je vyjádřením požadavku na učení žáka, resp. požadavku na výsledek žákova učení.

Činnostně: Cíle mají být vyjádřeny aktivně, aby byla zřejmá jejich souvislost s učením (učební činností) žáka.

Kontrolovatelně: Cíle mají být formulovány tak, aby bylo možné zjistit, zda a do jaké míry jich bylo dosaženo.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Komplexně: V každém oboru či předmětu, včetně oborů matematických a přírodovědných, má učitel pracovat s cíli jak kognitivními, tak psychomotorickými a afektivními.

Konzistentně: Cíle stanovené učitelem pro výuku by měly být konzistentní s cíli tématu, s cíli na určité období (pololetí, školní rok), s cíli předmětu jako celku, s cíli školního a rámcového vzdělávacího programu. Měly by být ve shodě i s obecnými zásadami a cíli, které stanoví školský zákon.

Explicitně: Žák by měl konkrétní cíl výuky (a tedy i cíl svého učení) explicitně znát a ztotožňovat se s ním (být motivovaný k jeho dosažení).

Přiměřeně: Stanovený cíl výuky by měl pro žáky být splnitelný a umožňovat odstupňovanou náročnost pro žáků s diferencovanými možnostmi a potřebami.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

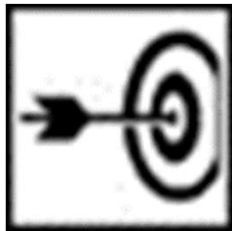

2 Didaktické zásady a jejich aplikace ve výuce

2.1 Didaktické zásady

2.2 Formy výuky

2.3 Výukové metody

Po prostudování této kapitoly byste měli být schopni:

- pohovořit o didaktických zásadách,
- stanovit hlavní formy výuky,
- popsat jednotlivé výukové metody.

Druhá kapitola nás zavede rovněž do zajímavé tematiky. Svoji délkou ji můžeme zařadit mezi středně dlouhé kapitoly, nicméně se zajímavou problematikou.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

2.1 Didaktické zásady

Didaktické zásady:

nejobecnější požadavky, normy, pravidla vyplývající ze zákonitostí výchovně vzdělávacího procesu a optimalizující výchovně-vzdělávací činnost,

výchovně-vzdělávací zásady ovlivňující efektivitu vzdělávací činnosti, pedagogické principy mají obecnou platnost v oblasti výchovně-vzdělávacího působení na mládež (i dospělé).

Základní pedagogické principy – dle této typologie rozeznáváme celkem devět základních pedagogických principů: princip cílevědomosti, princip soustavnosti, princip aktivity, princip názornosti, princip uvědomělosti, princip trvalosti, princip přiměřenosti, princip emocionálnosti a princip jednotnosti výchovného působení.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Princip cílevědomosti – je třeba jasně stanovit konečné i dílčí cíle, tyto cíle dostatečně zdůvodnit, cíle přiměřeně objasnit a vysvětlit vychovávanému jedinci (skupině), neujasnění vede ke ztrátě pedagogické práce, smyslu a významu této práce, pedagog musí vědět, čeho chce ve výchově dosáhnout, žáky by pro tuto činnost měl dostatečně motivovat a dodržet pravidla postupu cílů, je velmi obtížné v konkrétním výchovně-vzdělávacím procesu rozvíjet skutečně plně a mnohostranně.

Princip soustavnosti a systematičnosti – veškeré výchovné podněty musí být uspořádány do systému umožňujícího osvojování v logickém pořádku, pedagogovo působení i činnost vychovávaného jedince musí být co nejsoustavnější, učivo musí tvořit logický systém, z této zásady vyplývají požadavky na vytvoření zdůvodněného systému vyučovacích předmětů, výběr a systematizaci učiva, tvorby systematického pracovního režimu pedagogické instituce a dosažení systematického pracovního postupu

Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

a jeho návaznosti na jiné předměty.

Princip aktivity – samostatná činnost jedince musí být preferována, cílem je aktivizovat poznávací, citové a volní procesy žáka, je nutné se opírat o zájem vychovávaného jedince a stimulovat jej vhodnou motivací, pedagoga soustavně vede žáka k aplikaci a praktickému využívání získaných vědomostí a dovedností, učitel vychází ze žákovy aktivity, přemýšlení, poznávání, činností a zkušeností, moderní pedagogika usiluje o rozvoj tvůrčího přístupu jedince ke skutečnosti.

Princip názornosti – třeba vycházet ze smyslového nazírání předmětů a jevů skutečnosti a z jejich obrazů, opírat se o dosavadní představy a zkušenosti, vychovávaného jedince, systematicky rozvíjet nazírací a představovací schopnosti, zlaté pravidlo vyučování, je nutno vycházet z přímého názoru jedince, je třeba postupovat od příkladů k formulaci pravidel a jejich ověření v praxi, v praxi se uplatňuje jako nazírání

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

předmětů a jevů v přirozených podmínkách, nazírání trojrozměrných a dvojrozměrných pomůcek, motorická názornost, schématická a symbolická názornost (grafy), sledování filmů a televizních pořadů, názornost pedagogovy mluvy.

Princip uvědomělosti – učivo se ve vědomí žáka má odrážet ve formě jasných představ přesných pojmů, soudů a úsudků, zkoumané jevy musí vychovávaný promýšlet a vystihovat jejich podstatu, získané vědomosti pak správně vyjadřovat i jazykově, žák má pochopit úlohu získaných vědomostí a dovedností a správně a tvořivě jich v praxi používat, vychovávaný jedinec rozumí požadavkům na něj kladených a chápe jejich důležitost, pedagog se zaměřuje na vyloučení mechanického osvojování skutečnosti, pouhé memorování.

Princip trvalosti – jednou osvojené vědomosti, dovednosti a zájmy se musí vychovávanému jedinci stát trvalým majetkem, v praxi je často

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

podmiňováno pouze opakováním a procvičováním, v první řadě však důsledkem zachování předchozích základních principů (přiměřené pracovní tempo, vhodný výběr učiva a emotivnost výchovné práce, vztah vychovávaného k vychovateli).

Princip přiměřenosti – obsah, formy a metody výchovy musí být v souladu s věkovou vyspělostí a dosavadní úrovní jedince (ať už věkovou nebo vzdělanostní), je třeba zachovávat základní pravidla pedagogického postupu: a) od blízkého k vzdálenému, od známého k neznámému, od konkrétního k abstraktnímu, od snadného a jednoduchého k obtížnějšímu a složitějšímu, b) pedagog musí znát věkové a individuální zvláštnosti vychovávaného jedince – je důležité zjišťovat stav dosavadních vědomostí a dovedností (využití pedagogické diagnostiky), c) dodržovat individuální a diferencovaný přístup k jedinci a učivo vždy volit přiměřeně náročné.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Princip emocionálnosti (radostnosti) – pedagog musí u vychovávaného jedince probouzet adekvátní citové prožitky, opírat se o tyto prožitky, udržovat trvale radostnou tvůrčí atmosféru, žáci by měli mít radost, že něco nového poznávají, radostná nálada zvyšuje výkon, zlepšuje výsledky práce a snižuje pocit únavy, týká se všech činitelů pedagogického procesu (pedagoga i vychovávaného jedince).

Princip jednotnosti (jednoty) výchovného působení – jednota v požadavcích i přístupech všech učitelů a vychovatelů, jde o spolupráci mezi vychovateli, učiteli a rodiči, organizacemi a institucemi, učitel i žák si musí zachovat vzájemnou úctu, respekt a toleranci, na základě vzájemných dohod udržovat jistý pedagogický konsenzus.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Existují i další pedagogické principy, například ty, kterým jsem se učil já sám. Na rozdíl od současných je jich pět.

Princip vědeckosti – v průběhu výchovného procesu musí být všechny informace vědecky podložené, nutný respekt náboženských a duchovních tradic jedince – je nutné dodržovat maximální možnou toleranci k jiným názorům.

Princip spojení školy se životem – nutná tvorba souvislostí mezi výchovným působením a životní realitou, spojení teorie s praxí, žák musí mít možnost získané poznatky využít v praxi, ve výchovném procesu řeší situace, s kterými se setká v reálném životě.

Princip úcty ke každému člověku – k výchově je nutné přistupovat s úctou a vážností ke každému jedinci bez rozdílu, každého jedince je nutno si vážit, pomáhat mu, důvěřovat mu,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

je třeba vést k sebeúctě a sebedůvěře a minimalizovat pocity sebepodceňování.

Princip demokratického vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným – demokratická interakce mezi vychovatelem a vychovávaným jedincem založená na empatii a vzájemné důvěře, podmínkou dobré vztahy a radostná atmosféra, učitel a žák jsou ve výchovně-vzdělávacím procesu partnery, spolupráce, kooperace, podílení se na rozhodování, zachování pravidel.

Princip opírání se o kladné vlastnosti vychovávaného – vychovatel by se měl opírat o kladné stránky a pozitivní vlastnosti vychovávaného jedince, pedagog musí motivovat vyzvedáváním kladných vlastností, negativní stránky vychovávaného musí vychovávající citlivě potlačovat.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Pedagogické principy alternativního školství (alternativní a inovativní školy uplatňují alternativní pedagogické principy).

Princip svobody – žák má mít ve škole co největší svobodu ve svém jednání a chování, tato svoboda však má být vymezena pravidla, na jejichž tvorbě se žáci podílí.

Princip činnosti a tvořivé aktivity – žáci se mají co nejtvůřivěji a nejaktivněji podílet na výchovně-vzdělávacím procesu, tvořivost a aktivita jedince je možná pouze za předpokladu dobré motivace a přesvědčení žáků o účinnosti a uplatnitelnosti v reálném životě.

Zamyslete se nad právě prostudovanými zásadami a v krátkosti popište tu/ty, která/é jsou vám nejbližší nebo které ve své vlastní výuce využíváte. **K2**

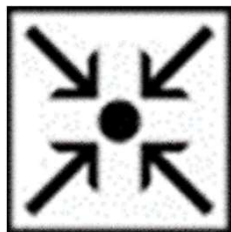

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

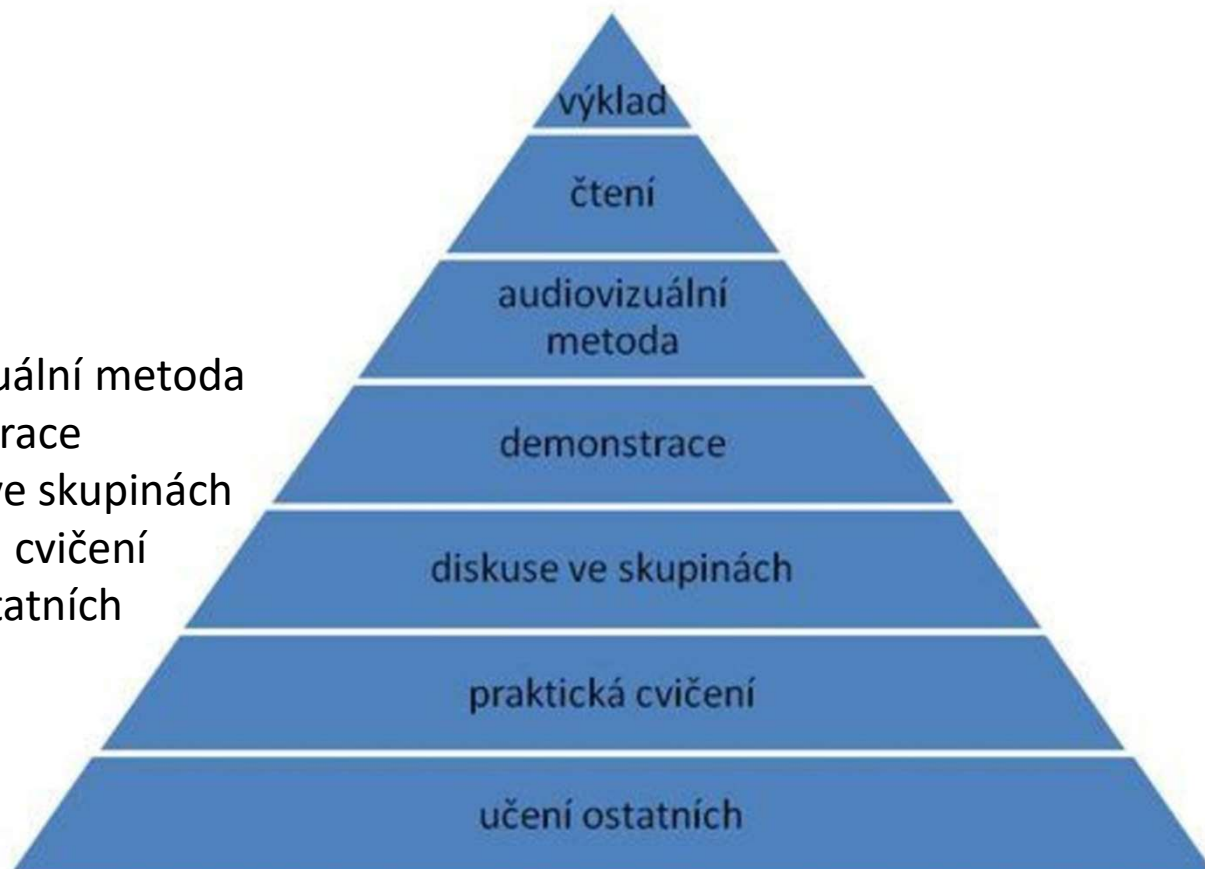
Národní
plán
obnovy

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Příklad moderní pyramidy učení

1. výklad
2. čtení
3. audiovizuální metoda
4. demonstrace
5. diskuse ve skupinách
6. praktická cvičení
7. učení ostatních

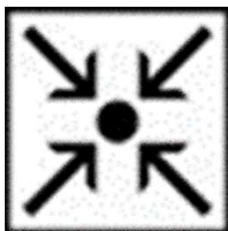
 Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

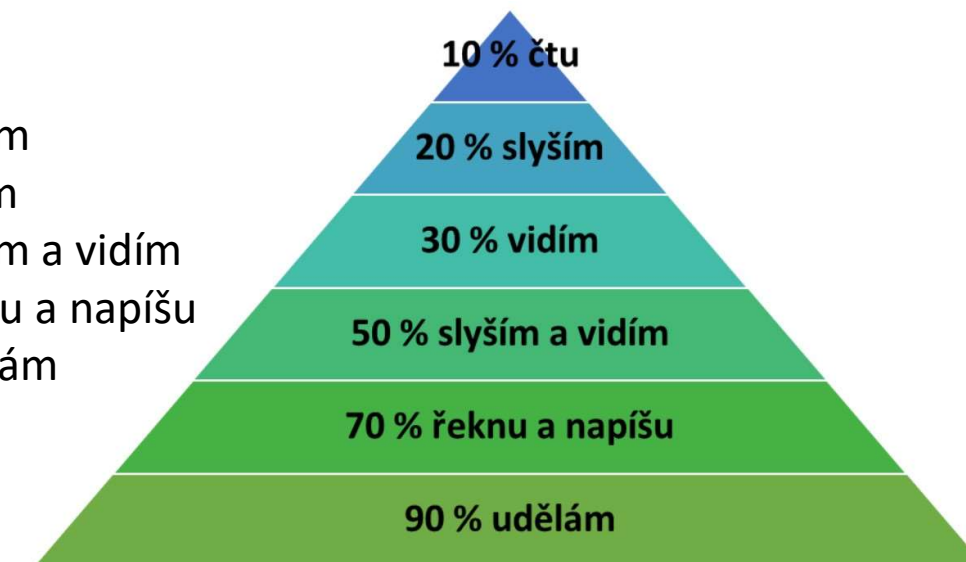

Obdobně jako v předchozí kapitole, tak i v této vám doporučuji si udělat ve studiu krátkou přestávku, ovšem za předpokladu, že jste již vypracovali odpověď na otázku k zamyšlení (K2).

Příklad pyramidy učení, kterou jsem používal za studií

1. 10 % čtu
2. 20 % slyším
3. 30 % vidím
4. 50 % slyším a vidím
5. 70 % řeknu a napíšu
6. 90 % udělám

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

2.2 Formy výuky

Formy výchovně-vzdělávací práce:

Struktura vnějšího uspořádání jevů a procesů a výchova napomáhá k plnému a mnohostrannému rozvoji osobnosti. Celkem rozlišujeme čtyři typy výchovy:

výchova školní (vyučování, mimovyučovací školní aktivity a vliv školního prostředí),

výchova mimoškolní (ve společenských organizacích, v kulturních institucích a prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků),

výchova rodinná (veřejným míněním rodiny, zájmovou orientací rodiny, vlasteneckou výchovou, sportovními a kulturními aktivitami),

sebevýchova (autodiagnostika a automotivace, autodidaxe, plánování, podíl na různých aktivitách).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Školní výchova:

Škola je základní institucí, postupně se demokratizovala (dokumenty Právo na vzdělání a Všeobecná deklarace lidských práv).

Škola se specializovala, vytvořila síť základních a středních všeobecně vzdělávacích škol (gymnází), středních odborných škol a učilišť, vyšších odborných škol, škol vysokých univerzitního, technického i uměleckého směru. Škola byla a bude základní výchovně-vzdělávací institucí.

Škole přísluší významná úloha systematizační a integrační (povinnost uvést nejrozmanitější podněty v pevný systém) i komplexní funkce.

Rozmanitost vzdělávacích systémů vedla k tvorbě dokumentu Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (dále jen ISCED): preprimární, primární, nižší sekundární, vyšší sekundární, terciální neuniverzitní, terciální univerzitní, terciální postgraduální vzdělávání.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Výchova se svým mnohostranným zaměřením prostupuje celou činností škol všech stupňů. Formy školní výchovy: výchova v rámci vyučování, výchova v mimovyučovacích aktivitách, působení školního prostředí.

Efektivních výsledků je dosaženo jedině v hlubokém a stálém propojení vyučovacích forem s formami mimovyučovacími, v propojení heteroedukace s autoedukací.

Základem školní výchovy je vyučování, jeho koncepci určují tři základní dokumenty: studijní profil, učební plán, učební osnovy.

V didaktickém myšlení uplatňujeme termín kurikulum (zamyšlené a plánované, realizované ve školních podmínkách, osvojené žáky): formální kurikulum (cíle, obsah, prostředky a organizace vzdělávání, realizace, kontrola a hodnocení), neformální kurikulum (mimotřídní a mimoškolní aktivity), skryté kurikulum (zkušenosti žáků z reálného života školy).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Vzdělávací program, projekt, plán, průběh studia a jeho obsah, obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole, její plánování a hodnocení.

Obsah vyučování je specifikován vzdělávacími (cílovými) standardy, obsahové jádro standardů tvoří kmenové (základní, jádrové) učivo. Dokumenty MŠMT vymezující obsahy vzdělávání – Standard základního vzdělávání, Standard vzdělávání na čtyřletém gymnáziu.

Oba dokumenty obsahují 6 oblastí vzdělávání: oblast jazyková, oblast společenskovední, oblast přírodovědná, oblast matematická a infromatická, oblast estetickovýchovná, zdravý životní styl.

Vyučovací předmět participuje na některé složce výchovy (technické, ekonomické, pracovní, mravní, právní, politické, estetické, tělesné), tzn. specifické cíle. Má-li předmět splnit svou funkci, měl by si ujasnit svůj podíl na jednotlivých výchovných složkách.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Výchovné cíle chápeme ve specifické rovině (zájem o obor) i rovině obecné (rozvoj hodnotové orientace jedince).

Školní vyučovací formy jsou doprovázeny různými formami výchovné práce mimo vyučování (mohou být realizovány vlastními prostředky školy, ve spolupráci s některými společenskými organizacemi a kulturními institucemi). Dávají možnost překonat jednostrannost výchovně-vzdělávacího působení při výuce:

hromadné formy výchovné práce – rozšiřují rozhled žáků, hlubší orientaci v životě, stimulace jejich zájmů, navození aktuálních problémů, výchovný účinek není automatický, nepřipravené akce mají spíše negativní dopad, př. exkurze, návštěva divadelního představení,

skupinové formy výchovné práce – práce v relativně malé skupině umožňuje pedagogovi hlubší kontakt se žáky, př. nejrozmanitější kroužky podle zájmu žáků vycházejí z individuálních zájmů,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

individuální podoba – předpokladem důvěra k pedagogům ze strany žáků, př. individuální vedení četby jednotlivých žáků, příprava žáka na účast na školní soutěži.

Vliv školního prostředí – působí na vztah ke škole, k oboru, ke studiu, k lidem – záleží na každé maličkosti (vliv prostředí materiálního vs. sociálního).

Všechny formy výchovy ve škole se stávají účinnějšími, když se organicky propojují s výchovou mimoškolní.

Mimoškolní výchova:

Nezastupitelná úloha tohoto typu výchovy, zvláštnost v bohatství bezprostředních prožitků. Funkce je výchovná, sociální a zdravotní.

Uskutečňuje se: sítí společenských organizací, kulturních zařízení, hromadných sdělovacích prostředků.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Na výchově se podílejí stále více a všestranněji společenské organizace: nepůsobí však výchovně pouze na své členy, působí i na široký okruh veřejnosti, na mimoškolní výchově se podílejí i církve (čtení bible, kroužek ministrantů), intencionální (přímá) výchova (kurzy, přednášky, semináře, diskuse), funkcionální (nepřímá) výchova (probíhá ve spojitosti s vlastním životem a aktivitou dané organizace), působení může být dlouhodobé povahy i relativně krátkodobé ve formě poradenské, propagandistické nebo agitační.

Významný článek mimoškolní výchovy jsou kulturní zařízení: plní specifické funkce prostřednictvím výchovných a výukových programů (muzea, galerie, knihovny, divadla, kina a koncertní zařízení, objekty památkové péče, zoologické a botanické zahrady, hvězdárny a planetária), výsledky poskytují možnosti pro výchovně-vzdělávací působení intencionální i funkcionální povahy, účinnost výchovně-vzdělávacího

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

působení kulturních institucí se samozřejmě zvyšuje tím, nakolik se toto působení propojuje s činností škol, společenských organizací, sdělovacích prostředků i rodiny, připravují specifické prezentace, budují speciální dětská oddělení, realizují výukové programy.

Hromadné sdělovací prostředky – tisk, rozhlas, film a televize (samostatně zařazovány také do pedagogické kategorie výchovných prostředků), informují a tím vychovávají, mnoho rovin (poznání faktů, zobecňování jednotlivých poznatků, vyvozování obecných zákonitostí), přibývá relací, které mají vyhraněně intencionální výchovně-vzdělávací funkci (vytvořené s cílem a účelem pro výchovné působení), funkcionálně působí na rozvoj osobnosti každý podnět těchto prostředků, v jejich působení i nedostatky (komercializace, přemíra reklam, velké množství násilí a brutality v programech, nevhodný obsah), narůstají snahy mediální pedagogiky o koncepci výchovy tzv. mediální kompetence.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Rodinná výchova:

Rodina se podílela na výchově mládeže i dospělých. Jedinci se přirozenou formou dostává četných podnětů a zkušeností. Rodina i nadále musí plnit roli první a základní výchovně-vzdělávací instituce. Společnost očekává od rodiny pozitivní přínos z hlediska mnohostranného rozvoje.

Vytváří příznivé emocionální klima, zajišťuje uspokojování základních potřeb, poskytuje řadu podnětů pro rozvoj společnosti.

Důrazem na výchovnou úlohu rodiny samozřejmě neoslabujeme význam školy, společenských organizací, kulturních institucí a hromadných sdělovacích prostředků.

Rodinná výchova se uskutečňuje mnoha prostředky: rodina rozvíjí své členy veřejným míněním (názory a přístupy ke skutečnosti), obsah rodinného života (společné zájmy, společná účast na různých činnostech, rozvoj postojů, společné společenské styky).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Bez spolupráce školy a mimoškolních výchovně-vzdělávacích zařízení s rodinou se podstatně snižuje naděje, že plně dosáhneme potřebných a požadovaných výsledků ve výchovně-vzdělávacím procesu.

Sebevýchova (autoedukace):

Stále větší úloha sebevýchovy, jedinec sám se stává jak iniciátorem, tak realizátorem, tvůrcem, organizátorem výchovně-vzdělávacího procesu. Význam sebevýchovy je dvojitý: užší (formování postojů a zájmů) a širší neboli sebevzdělávání (vědomosti, dovednosti, návyky).

Koncepce sebevýchovy: sebevzdělávání (rozvoj vědomostí, dovedností, návyků a schopností), sebevýchova v užším smyslu (rozvoj postojů jednotlivce ke skutečnosti, zájmů, potřeb, chování), cílová orientace (cíle individuální a autonomní), obsahová stránka (rozvoj jedince pro jednotlivé sociální role, rozvoj základních osobnostních kvalit).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Předpoklady sebevýchovy:

automotivace, potřeby, zájmy – jedince motivován podněty ze školy,
vznikají potřeby širšího vzdělanostního obzoru,

schopnost autodiagnózy – jedinec je schopen zhodnotit vlastní stupeň
rozvoje,

schopnost koncipovat svůj další rozvoj – možná jedině jsou-li k dispozici
takové prostředky, které ji jedinci umožní,

konzultační a poradenská služba – v určitých okamžicích mohou nastat
potíže, bezradnost i skepse, jedinec by měl mít možnost se v těchto
okamžicích poradit, obrátit se o pomoc, najít řešení (škola, učitel, rodič,
vedoucí kroužku),

možnost uplatnění dosahovaných výsledků – formy společenského
uplatnění a docenění sebevýchovou dosahovaných výsledků.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

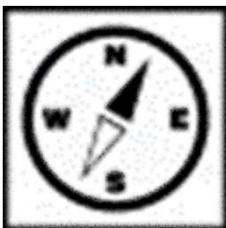
Národní
plán
obnovy

Jak pomoci sebevýchově – je třeba posílit a prohlubit:
orientaci výchovy na postoje, potřeby a zájmy – rozvoj obecných postojů ke skutečnosti, rozvoj specifických postojů, potřeb a zájmů, např. postoje ke vzdělávání, k jednotlivým oborům, k profesi,
celkové formativní orientace výchovy – předpokládá rozvinuté schopnosti získávat nové informace, hodnotit je a zobecňovat, aplikovat je v praxi,
orientaci na autonomní výchovné cíle – při výchově vždy cíle autonomní (klade si je sám jedinec) a heteronomní (stanoví je společnost a skupina), úspěšná výchova znamená znát a respektovat autonomní cíle a heteronomní cíle adekvátní motivací postupně automatizovat,
distanční vzdělávání – účastníci studují samostatně a s vyučujícím komunikují přes média, k dispozici texty, interaktivní programy, e-learning atd.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Na tomto místě vám doporučuji udělat přestávku nebo sepsat odpověď na krátký úkol. Nebo sepsat odpověď na krátký úkol, potom si udělat přestávku a následně se vrátit ke krátkému úkolu a s „čistou odpočnutou hlavou“ odpověď na krátký úkol přeformulovat, změnit nebo doplnit.

Opět jako v minulém krátkém úkolu zavzpomínejte na svoje studium neboli na „školní léta“ a vytvořte krátký esej o délce opět 200 až 300 slov na téma Formy výchovně-vzdělávací práce ve výchově-vzdělávacím procesu.

Ať jste si udělali pauzu před odpovědí na krátký úkol nebo si pauzu uděláte nyní, každopádně vám přestávku opravdu doporučuji, protože nás čeká poslední třetina kapitoly s názvem Výukové metody.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

2.3 Výukové metody

Výukové metody představují koordinovaný systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáků, který je zaměřen na dosažení výchovně-vzdělávacích cílů.

Klasifikace metod výuky a kritéria jejich výběru:

Metody z hlediska pramene poznání a typu poznatků – aspekt didaktický:

Metody slovní: monologické metody (vysvětlování, přednáška), dialogické metody (rozhovor, diskuse, dramatizace), metody písemných prací (písemná cvičení, kompozice), metody práce s učebnicí, knihou.

Metody názorně demonstrační: pozorování předmětů a jevů, předvádění (předmětů, modelů, pokusů, činností), demonstrace obrazů statických, projekce statická a dynamická.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Metody praktické: nácvik pohybových a pracovních dovedností, žákovské laborování, pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku), grafické a výtvarné činnosti.

Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický:

Metody sdělovací

Metody samostatné práce žáků

Metody badatelské, výzkumné

Struktura metod z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický:

Postup srovnávací

Postup induktivní

Postup deduktivní

Postup analyticko – syntetický

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Varianty metod z hlediska fází výchovně vzdělávacího procesu – aspekt procesuální:

Metody motivační

Metody expoziční

Metody fixační

Metody diagnostické

Metody aplikační

Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační:

Kombinace metod s vyučovacími formami

Kombinace metod s vyučovacími pomůckami

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Charakteristika nejfrekventovanějších slovních metod výuky:

Tradiční a základní skupina výukových metod, protože se uplatňují jako metody samostatně i doprovázejí nebo doplňují všechny metody ostatní, neboť slovo, řeč, je nutným doplňkem každého lidského poznávání, práce i učení, je nezbytnou formou a nositelem lidského myšlení. Při výuce je třeba si uvědomit, že slovo, řeč je nutno spojovat se smyslovým vnímáním, s praktickou činností a také s myšlením.

Po učiteli se vyžaduje jazykově správná formulace myšlenek, používání spisovných tvarů jazyka i ortopedická výslovnost, vystříhání se parazitních slov apod.

Přednáška: Zprostředkovává poznatky v delším, soustavném a souvislém projevu, logicky učeněném a spojeném s rozbořením faktů a jevů. Je vhodná k syntetickému shrnutí a k systematizaci poznatků nebo jako úvod do složitější problematiky. V úvodu je podchycení zájmu posluchačů, dále

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

je výkladová část, v níž se vytyčená teze dokazuje, obhajuje a zařazuje do patřičného kontextu ostatních poznatků a souvislostí. V závěru se mají ještě jednou zrekapitulovat dosažené výsledky, aby si posluchač podstatné věci trvale zapamatoval. Podle funkce – zprostředkovává nové poznatky, úvodní přednáška, detailní analýza určitých problémů, přednáška shrnující.

Metoda rozhovoru: Základem rozhovoru je otázka – umožňuje vzájemnou komunikaci. Nemá obsahovat mnoho problémů. Didaktické zřetele vyžadují, aby otázka byla přiměřená úrovni žákova myšlení a aby nebyla dvojznačná. Různé druhy otázek – problémové. Je třeba je pokládat tak, aby žáka aktivizovaly. Rozvinutější forma rozhovoru je dialog (spolupráce partnerů, rozvíjí vzájemný vztah mezi nimi). Plně rozvinutý rozhovor, respektive dialog přechází v diskusi, což představuje vzájemný rozhovor mezi všemi členy skupiny.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

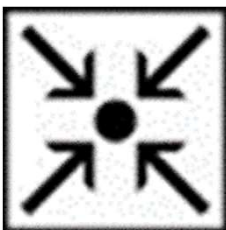
Metoda práce s učebnicí: Práce s knihou, s textem může značně zvýšit žákovskou učební aktivitu, naučí-li se žáci s textem správně pracovat. Je ji třeba rozvíjet postupně od jednodušších forem k formám složitějším. Nejdříve je ovšem nutno ovládnout základní čtenářské dovednosti a čtení s porozuměním. Funkce knihy – jako zdroj poučení, vzdělání a sebevzdělání. Učebnice a knihy obsahují také různé ilustrace, obrázky, diagramy, schémata, mapky, plánky apod.

Výběr hlavních myšlenek z učebnic a knih ulehčuje grafické zvýrazňování textu, označování významových úseků postranními čarami, různými značkami, symboly apod. Vyspělejší čtenář zaujímá k některým údajům a informacím vlastní stanovisko tím, že přímo do knihy vpisuje své poznámky a hodnocení. Dva typy práce s učebnicí, respektive textem jsou uvedeny níže v příkladu.

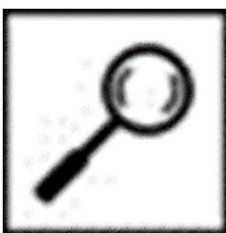

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Excerptováním (vypisováním) knihy se označuje takové studijní čtení knihy, které je spojeno s výpisky v těch partiích, které jsou pro čtenáře zvláště významné.

Konspektování knihy znamená co nejpodrobnější excerptování celé knihy se zřetelem k jejímu obsahu i k učenění textu.

Audiovizuální pomůcky, televize a počítačové programy do jisté míry působení knihy omezují, ale nahradit ji nikdy nemohou. Kniha umožňuje volbu vlastního tempa čtení, rychlou možnost návratu k partiím, které nebyly dobře pochopeny, nebo jsou obtížnější, možnost dalšího zpracování textu apod.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Charakteristika nejfrekventovanějších praktických metod výuky:

Pramenem poznání je praxe a práce žáků, jejich přímý styk s předmětem skutečnosti a možnost manipulace s ní. Přináší nové podněty, impulsy a problémy z praxe do vyučování a přispívají tím k oboustrannému spojení školy a života. Dílčí praktické metody mají společného jmenovatele – dovednosti – jsou těsně spjaty s vědomostmi. Vědomosti jsou podmínkou účinného vytvoření dovedností, jsou pro provádění praktické činnosti nezbytné. Významné místo mezi praktickými metodami zaujímá instruktáž. Je to kombinovaná metoda sestávající z vysvětlování, předvádění a vlastního nácviku činnosti.

Zvláštními výukovými metodami jsou metody aktivizující. Bude o nich pojednáno na následujících stranách. Osobně je mám velice oblíbené a používám je rád z jediného důvodu – i já se takto učím od svých studentů.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Aktivizující metody výuky:

Uplatňují problémový přístup k učení. Jsou založeny na bázi heuristického přístupu k učivu, proto jsou silně motivační. Konstruování vědomostí – při odstraňování nejasností.

Základní skupiny aktivizujících metod: diskusní metody, situační metody, inscenační metody, didaktické hry.

Diskusní metody navazují na metodu rozhovoru, předmětem komunikace je vždy nějaký problém.

Burza nápadů – v průběhu asi 12 minut vyžaduje od účastníků k danému tématu vyprodukovat co nejvíce spontánních nápadů. Tyto náměty se zapisují na tabuli, aby provokovaly k dalším myšlenkám.

Situační metody – postupy, při nichž se vychází z nějaké konkrétní situace, kterou je nutno řešit.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Případová metoda – opírá se o didakticky zjednodušený popis situace, která se může přihodit, nebo která skutečně nastala.

Projektová metoda – projekt představuje relativně rozsáhlou, prakticky významnou a reálné skutečnosti blízkou problematiku, jejíž řešení žáci plánují převážně samostatně, přičemž používají fyzické prostředky na vlastní zodpovědnost.

Didaktické hry – ve vzdělávání dospělých, ve škole se objevují zatím málo.

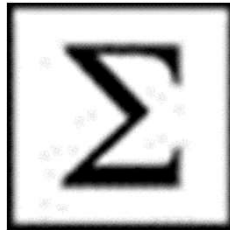
Inscenační metody mají blízko k didaktickým hrám. Jde o hraní zvolených nebo přidělených rolí. Účastníci přímo jednají jako skuteční aktéři živé skutečnosti.

Máme za sebou poměrně náročnou subkapitolu takže z hlediska duševní hygieny nebude následovat žádný úkol ani žádná otázka k zamyšlení. O to budou těžší Kontrolní otázky na konci kapitoly.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

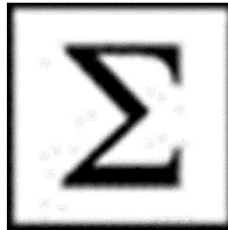
Didaktické zásady jsou obecné požadavky, které v souladu se základními zákonitostmi výuky a s výchovnými a vzdělávacími cíli určují její charakter. Pro didaktické zásady je vedle objektivní stránky (odvozeny od objektivních zákonitostí) příznačná také stránka subjektivní (záleží na učiteli a jeho schopnostech).

Didaktické principy je dynamický systém vědecky zdůvodněných a zobecněných požadavků a pravidel odrážejících poznání zákonitostí procesu učení a vyučování a určujících charakter výuky.

Organizační formy výuky jsou uspořádání výuky, tj. organizace činnosti učitele i žáků při vyučování. Každá z organizačních forem vytváří vztahy mezi žákem, vyučujícím, obsahem a prostředky vzdělávání.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

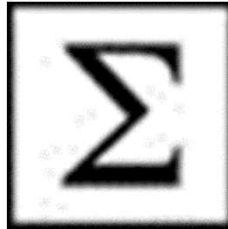

Formy výuky patří k vnějším činitelům vzdělávání. Ve spojení s metodami výuky vytváří předpoklady pro úspěšný průběh výuky. Charakterizují rámec, ve kterém se uskutečňuje výuka. Rozlišujeme především dva způsoby: jaké činnosti žák ve výuce dělá (rozlišujeme pak frontální, individuální, vrstevnickou výuku apod.), jak je výuka organizována z hlediska času či prostoru (rozlišujeme pak výuku v blocích či v krátkodobých nebo dlouhodobých projektech, výuku ve specializované učebně nebo v přírodě, apod.)

Kritéria pro didaktickou účinnost výukové metody: Předává informace a dovednosti obsahově nezkreslené. Je formativně účinná, tj. rozvíjí poznávací procesy. Je racionálně a emotivně působivá, tj. strhne, aktivuje žáka k prožitku učení a poznávání. Respektuje systém vědy a poznání. Je výchovná,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

tj. rozvíjí morální, sociální, pracovní a estetický profil žáka. Je přirozená ve svém průběhu i důsledcích. Je použitelná v práci, ve skutečném životě, přibližuje školu životu. Je adekvátní žákům. Je adekvátní učitelů. Je didakticky ekonomická. Je hygienická.

1. Vyjmenujte alespoň 5 didaktických zásad.
2. Charakterizujte nejméně jednu z didaktických zásad.
3. Popište základní aspekty školní výchovy.
4. Pohovořte o aspektech mimoškolní výchovy.
5. Charakterizujte aspekty sebeedukace.
6. Na kolik skupin se klasifikují výukové metody.
7. Popište důležitost aktivizujících metod výuky.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

alternativní škola – všechny druhy škol (soukromé, veřejné, státní), které se odlišují od hlavního proudu standardních škol určité vzdělávací soustavy (Waldorfská škola, Daltonská soustava, Montessori pedagogika, Jenský plán, Pracovní škola Celestina Freineta, Winnetská soustava, Zdravá škola, Začít spolu, Step by step, Škola bez ročníku, Cestující školy)

činitelé výchovy – faktory, které pozitivně či negativně ovlivňují výchovně-vzdělávací proces, rozlišujeme tři činitele pedagoga, vychovávaného jedince a výchovné prostředky

didaktika – jedna ze základních pedagogických disciplín zabývající se teorií vyučování

edukační procesy – činnosti lidí při nichž se nějaký subjekt učí a jiný subjekt mu toto učení zprostředkovává

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

edukační prostředí – jakékoliv prostředí v němž probíhá nějaký řízený proces učení

edukační realita – jakýkoliv úsek objektivní skutečnosti, v níž probíhají nějaké edukační procesy (prostředí rodiny, školy, sportovního klubu ad.)

formy výchovy – prostředky, způsob organizace výuky vztahující se k uspořádání prostředí, způsobům organizace činností učitele a žáků, rozlišujeme školní, mimoškolní, rodinnou a sebevýchovu

frontální vyučování – tradiční způsob vyučování v němž učitel pracuje hromadně se všemi žáky ve třídě jednou společnou formou

inovativní školy – škola v níž se uplatňují některé inovace ve vzdělávání, odlišnosti od standardních vzdělávacích obsahů,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

forem učení a vyučování, hodnocení výkonu žáků a vztahů mezi učiteli a žáky

pedagogické principy – nejobecnější požadavky (normy)
optimalizující výchovně-vzdělávací činnost, výchovně-
vzdělávací zásady

podmínky výchovy – soubor činitelů, které ovlivňují průběh a výsledky vyučovací činnosti učitele; rozlišujeme podmínky vnitřní a vnější

prostředky výchovy – předměty, vlastnosti, vztahy i procesy, kterých subjekt ve výchovně-vzdělávacím procesu využívá, aby dosáhl svého cíle, zařazuje se vyučování, pedagogicky adaptované prostředí, sdělovací prostředky, práce, hra, umění, sport a kolektiv

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

systemové pojetí výchovy – je založeno na co nejkomplexnějším pojetí světa, mnohostrannost a začlenění do sociálně přírodních a antropologických souvislostí
učební styl – individuální způsob osvojování poznatků s respektováním vnitřních a vnějších podmínek
učebnice – druh knižní publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci (mezi vychovávaným jedincem a pedagogem) svým obsahem a strukturou
výchovné metody – způsob jakým je ve výchovně-vzdělávacím procesu dosahováno určitých cílů, dělíme je na metody výchovné, vyučovací a vědecko-výzkumné

Poznámka: některé pojmy z kapitoly jsou už uvedeny na stranách 44 až 47, rovněž recipročně.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

3 Klíčová témata ve výuce první pomoci

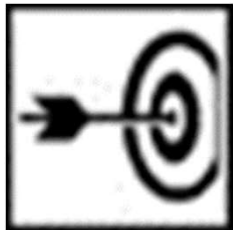
3.1 Řetězec přežití a vyšetření postiženého

3.2 Kardiopulmonální resuscitace

3.3 První pomoc při úrazových stavech

3.4 První pomoc při neúrazových stavech

3.5 Informační zdroje v oblasti první pomoci

Po prostudování této kapitoly byste měli být schopni:

- charakterizovat části řetězce přežití,
- definovat pojem kardiopulmonální resuscitace,
- pohovořit o první pomoci při úrazových i neúrazových stavech,
- uvést příklad informačního zdroje z oblasti první pomoci.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Ve studijním textu jsme se přesunuli k poslední kapitole, ve které se budeme věnovat vybraným postupům z první pomoci (dále jen PP). V této části se dozvíte základní principy a bude na vaší iniciativě je dovést do didaktické podoby.

PP je soubor opatření, sloužících k omezení následků náhlého onemocnění nebo úrazu do doby poskytnutí odborné pomoci. Největší význam má u kritických poruch zdraví – takových, které ohrožují některou ze základních životních funkcí.

Základním dokumentem jsou Doporučené postupy pro resuscitaci ERC 2021: Souhrn doporučení, které naleznete na: <https://www.resuscitace.cz/files/files/0/yhj6s/gl-2021-summary-final-cz.pdf>, případně přímo stránky ERC (European Resuscitation Council): <https://www.cprguidelines.eu/>

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

3.1 Řetězec přežití a vyšetření postiženého

První pomoc:

Povinnost poskytnout PP vychází jednak ze základních principů etiky, jednak je ošetřena i právně. Právní norma upravující poskytování PP je zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 150 Neposkytnutí pomoci a § 151 Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku.

Z uvedeného vyplývá, že:

povinnost poskytnout PP není v „běžném životě“ absolutní, jsme povinni poskytnout PP osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění za předpokladu, že neohrozíme svoji bezpečnost nebo bezpečnost někoho jiného,

určitého rizika se při poskytování PP nelze vyvarovat nikdy,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

musí však být přiměřené (např. okolnostem, schopnostem zachránce), v případě, že je člověk podle povahy svého zaměstnání (lékař, zdravotní sestra, záchranář aj.) povinen potřebnou pomoc poskytnout, toto se týká i osob, které prokazatelně absolvovaly odborné školení v poskytování PP (studenti medicíny, apod.), za potřebnou pomoc se považuje i pouhé přivolání odborné pomoci, u vyškolených osob se očekává zpravidla i aktivní zásah, každý případ je však posuzován individuálně, univerzální výklad neexistuje.

Přístup k bezvědomému:

Mezi základní životní funkce řadíme vědomí, dýchání a krevní oběh. V případě selhání jedné životní funkce dochází postupně k selhání dalších životních funkcí.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Vědomí je stav, kdy si jedinec plně uvědomuje sebe sama i své okolí, je schopen jednat podle své vůle a adekvátně reaguje na vnitřní a vnější podněty. Poruchy vědomí dělíme na: kvantitativní (snížená schopnost pacienta reagovat na podněty z okolí) a kvalitativní (pacient je bdělý, ale je narušen obsah vědomí, tzn. uvědomění si sebe sama, času, místa).

Kvantitativní porucha vědomí může pacienta ohrožovat na životě především obstrukcí dýchacích cest (dále jen DC). Během kvalitativní poruchy vědomí má pacient většinou DC průchodné, ale může být svým chováním nebezpečný sám sobě nebo svému okolí.

Bezvědomí je stav, ke kterému dochází při poruše funkce centrální nervové soustavy, v širším kontextu zahrnuje bezvědomí všechny kvantitativní poruchy vědomí, v užším kontextu chápeme bezvědomí jako synonymum kómatu. Podle závažnosti stavu může postižený reagovat na různé vnější podněty – v první pomoci sledujeme reakci na oslovení a na

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

zatřesení. V nejtěžším stavu pacient na žádné vnější podněty nereaguje. Při poruše vědomí dochází ke snížení svalového tonu svalstva hltanu a jazyka, pacient je tedy ohrožen obstrukcí dýchacích cest kořenem jazyka, tím pádem zástavou dýchání a následnou zástavou oběhu.

Existují stavy, při nichž dochází k poruše vědomí a zároveň při správném zprůchodnění DC k dostatečnému dýchání, tzn. zprůchodnění DC může stačit k zajištění pacienta do příjezdu zdravotnické záchranné služby (dále jen ZZS).

Pacient v bezvědomí: má zavřené oči, vypadá jako spící, nehýbe se, je bezvládný, nebrání se manipulaci od záchránce, nepomáhá mu, neudrží sám průchodné DC (hlavu je třeba aktivně v záklonu držet).

Mezi možné příčiny bezvědomí se zachovalým dýcháním patří např. otrava alkoholem, hypoglykémie nebo hyperglykémie, úraz hlavy, otrava oxidem uhelnatým (CO), hypotermie atd.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

U těchto stavů můžeš pacientovi zachránit život právě tím, že mu záklonem hlavy zprůchodníš DC.

Náhlá zástava oběhu (srdeční zástava):

Situace, při které došlo z jakéhokoliv důvodu k neočekávanému přerušení cirkulace krve v systémovém krevním oběhu. Stav, který vyžaduje okamžitou pomoc přítomných. Vede ke ztrátě vědomí do 15 sekund. Hlavními příznaky náhlé zástavy oběhu jsou bezvědomí a nepřítomnost normálního dýchání. Příčiny náhlé zástavy oběhu:

kardiální (primární) – příčina je primárně v srdci, patří sem např. závažné poruchy srdečního rytmu (ty mohou být způsobené např. infarktem myokardu),

nekardiální (sekundární) – způsobena jinou než kardiální příčinou, nejčastěji jde o poruchu ventilace, např. tonutí, asfyxie (dušení z nedostatku vzduchu).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

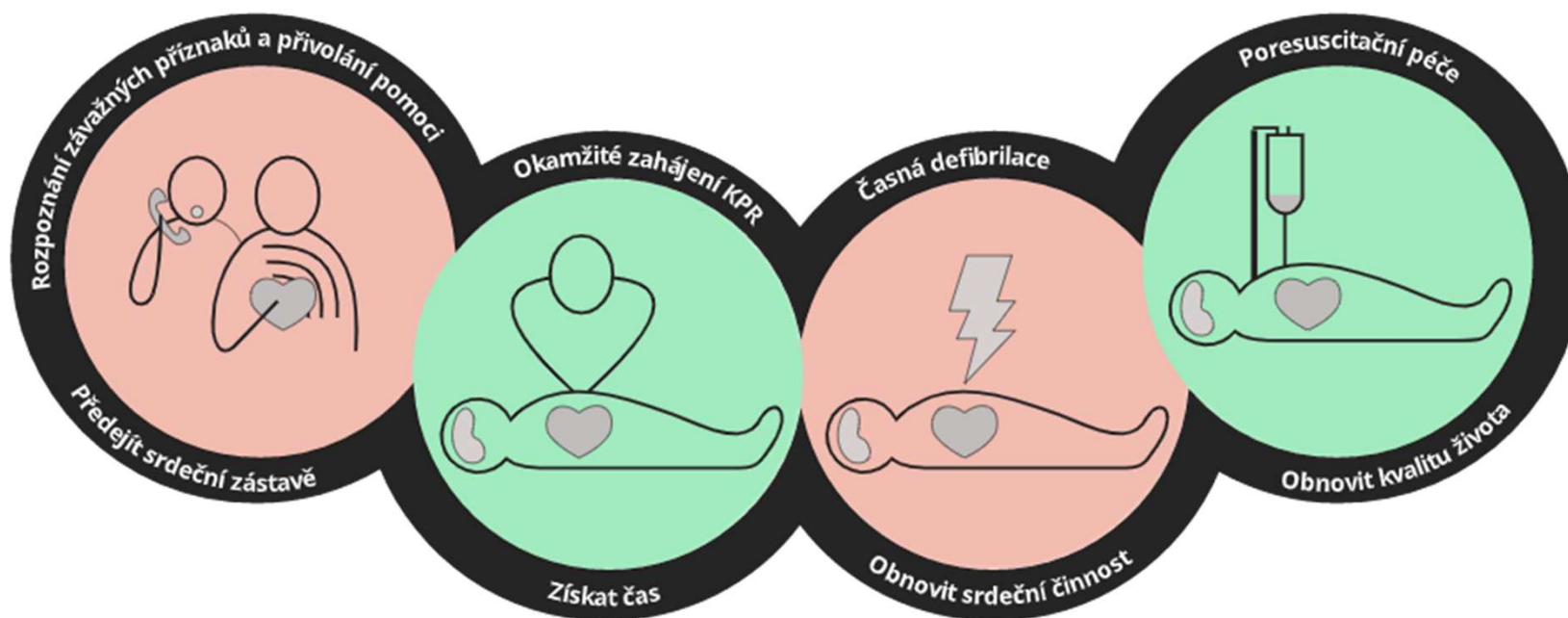

Národní
plán
obnovy

MS
MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Řetězec přežití:

Spojuje důležité kroky, které jsou nutné pro co nejuspěšnější řešení náhlé zástavy oběhu. Viz obrázek.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Algoritmus přístupu k bezvědomému – SSS ABC:

Při poskytování první pomoci pacientovi v bezvědomí postupujeme vždy podle algoritmu SSS ABC (podrobněji probráno dále):

S – safety (bezpečí) – přesvědčete se, že nehrozí žádné nebezpečí.

S – stimulate (stimulace) – zkontrolujte stav vědomí pacienta.

S – shout for help (přivolání pomoci) – zavolejte o pomoc v okolí.

A – airway (zprůchodnění DC) – pokud postižený neleží na zádech, přetočte jej na záda.

B – breathing (dýchání) – zkontrolujte pohledem na hrudník, poslechem a vnímáním proudu vzduchu na své tváři, zda postižený normálně dýchá.

Při jakýchkoliv pochybnostech, zda je nebo není dýchání normální, postupujte jako kdyby nebylo a zahaj kardiopulmonální resuscitace (dále jen KPR).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

C – CPR (kardiopulmonální resuscitace) – zavolejte ZZS a zahajte KPR srdeční masáží.

Zajištění vlastního bezpečí je prvořadým a důležitým krokem při poskytování PP. Musíte vždy nejprve vyhodnotit, zda je pro vás jako záchránce situace bezpečná. Nebezpečí může mít opravdu nejrůznější podoby. Okolnosti na místě události mohou mnohé napovědět (např. v místnosti najdeš 3 mladé lidi v bezvědomí – Co může být příčinou? Nejsme ohroženi také my jako záchránci?).

Posouzení vlastního bezpečí je nejdůležitějším úkolem každého záchránce. Neexistují jednoznačná doporučení, zda do situace vstoupit. Nebezpečí může záchránce ohrozit na životě, proto je rozhodnutí v daných podmínkách vždy na něm. Pokud se situace stane nebezpečnou, přerušete poskytování první pomoci a reagujte na hrozící nebezpečí. Vždy si najděte únikovou cestu.

Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Při oslovení a zatřesení vyhodnoťte stav vědomí pacienta. Oslovte pacienta z bezpečné vzdálenosti – „Haló, pane/paní, slyšíte mě?“ Pacient reaguje – zjistěte, zda potřebuje vaši pomoc. Pacient nereaguje – zatřeste jeho rameny.

Uchopte pacienta za ramena a zatřeste s ním, nesklánějte se nad něj příliš blízko. Pacient reaguje – zjistěte, zda potřebuje vaši pomoc. Pacient nereaguje – přivolejte pomoc z okolí.

Přivolání pomoci z okolí, tzn. zřetelně a nahlas volejte o pomoc (lidem v okolí tak dáváte vědět, že se skutečně něco děje). Můžete si zajistit pomoc někoho, kdo ji poskytovat umí. Kolemjdoucí vám mohou pomoci, např. zavoláním na linku 155 nebo mohou jít naproti záchranářům. Pokud chcete pomoci, lépe než neadresné volání do přihlížejícího davu funguje oslovení konkrétní osoby. Pokud někoho o pomoc požádáte, např. volání na linku 155, nezapomeňte ověřit, zda to opravdu udělal.

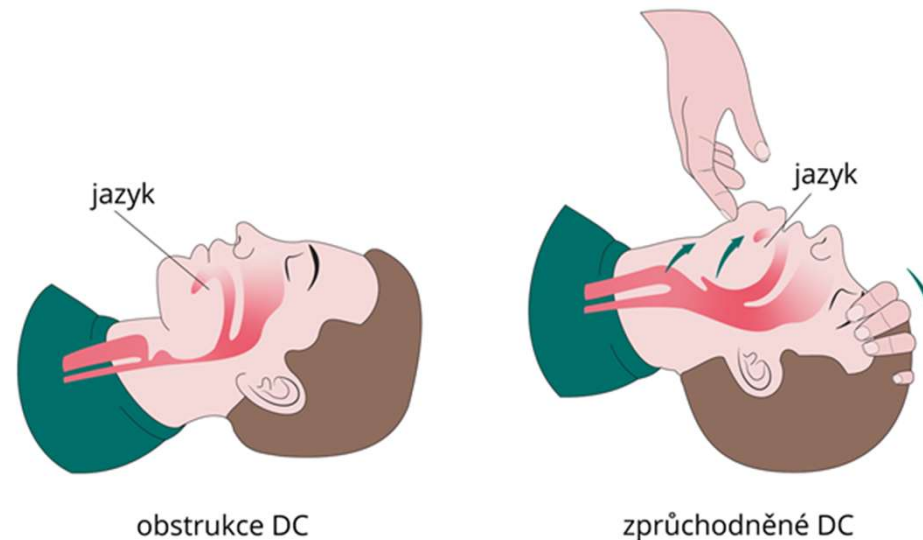

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Člověk v bezvědomí má snížený svalový tonus, tzn. je ohrožený obstrukcí DC. Před kontrolou dýchání musíte DC zprůchodnit záklonem hlavy. Díky tomu dojde k posunu měkkých tkání krku a ke zprůchodnění DC.

Postup zprůchodnění DC: člověka otočte na záda, DC zprůchodníte jednoduchým záklonem hlavy, jednou rukou fixujete čelo, druhou rukou se snažte silným tahem zvednout bradu

obstrukce DC

zprůchodněné DC

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Kontrola dýchání: hlavu udržujte stále v záklonu, DC jsou průchodné, skloňte hlavu nad ústa pacienta a sledujte jeho hrudník.

Dýchání hodnotíte 10 sekund: pohledem – vidíte, že se hrudník zvedá (pokud má člověk několik vrstev oblečení, může to být obtížné, proto musíte pacienta odhalit), poslechem – slyšíte vydechovaný proud vzduchu, pocitem – cítíte vydechovaný proud vzduchu na své tváři.

Co znamená, že pacient dýchá normálně: jste si jistý/á, že pacient dýchá, vidíte dýchací pohyby, slyšíte a cítíte výdech, máte jistotu, že se nejedná o gasping.

Pokud si nejste v kterémkoliv z předchozích bodů jistý/á, situaci vyhodnoťte tak, že pacient nedýchá a zahajte KPR.

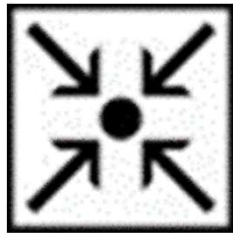
Gasping (agonální dýchání, lapavé dechy) se u pacientů se srdeční zástavou vyskytuje velmi často (více než 40 % případů). Jedná se o reakci centrální nervové soustavy (dále jen CNS) na nedostatek kyslíku.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Nepravidelné, sotva znatelné, hlučné dýchání, které může připomínat lapání ryby na suchu. Během gaspingu se nezvedá hrudník jako u efektivního dýchání. Postupně se prodlužuje interval, dokud úplně lapavé dechy nevymizí.

Nejedná se o efektivní dýchání, člověk s gaspingem nedýchá normálně, proto u něj musíte zahájit KPR. Příklad gaspingu naleznete na níže uvedeném videu:

<https://www.youtube.com/watch?v=YoC8ZAT4Ubk>

Máte podezření na poranění páteře u pacienta v bezvědomí: u člověka v bezvědomí má vždy absolutní prioritu zajištění vitálních funkcí, tzn. zprůchodnění DC a kontrola dýchání a příp. zahájení KPR, u pacienta s podezřením na poranění páteře postupujte opatrně, snažte se vyhnout výrazným rotacím a úklonu hlavy do strany, nicméně postupujte vždy podle výše uvedeného algoritmu.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Právě máme za sebou úvodní část kapitoly, kterou lze považovat jako východisko nejen pro subkapitulu nyníjší, ale také následující. Určitě si tedy udělejte přestávku, protože právě prostudované i navazující pasáž jsou nesmírně náročné.

3.2 Kardiopulmonální resuscitace

Náhlá zástava oběhu:

Krátké opakování – strana 97. Příčiny náhlé zástavy oběhu:
kardiální (primární) – častější typ u dospělých,
nekardiální (sekundární) – častější příčina u dětí.

Primární zástava: porucha funkce srdce vede k zástavě krevního oběhu, v důsledku toho upadne pacient do bezvědomí a dojde k zástavě dýchání.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Krev v oběhu zůstává několik minut částečně okysličená.

Sekundární zástava: dochází k dušení a k zástavě dýchání, která vede k upadnutí do bezvědomí a následně k zástavě oběhu. Zásoby kyslíku v krvi jsou však vyčerpané.

Příznaky náhlé zástavy oběhu:

Každý postižený, který nereaguje na oslovení a zatřesení a po zprůchodnění DC záklonem hlavy nedýchá normálně, musí být považován za člověka se zástavou oběhu, který potřebuje KPR. U poloviny postižených se během prvních minut po zástavě oběhu vyskytuje gasping.

Algoritmus KPR dospělých:

Vždy postupujeme podle algoritmu SSS ABC. Pacient nedýchá: volejte linku 155, 30 stlačení hrudníku, 2 umělé vdechy, jakmile je k dispozici Automatický externí defibrilátory (dále jen AED), zapněte jej a postupujte dle pokynů.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Parametry KPR dospělých: místo srdeční masáže je střed hrudníku, hloubka stlačování je 5 – 6 cm (ne více než 6 cm), frekvence stlačování je 100 – 120/min, poměr komprese : vdechy je 30 : 2, přerušování masáže na provedení umělých dechů je max. 10 sekund.

Kontrola pulzu na tepně není spolehlivou metodou potvrzení nebo vyloučení funkčního krevního oběhu, proto ji během základní neodkladné resuscitace neprovádíme.

Dojezdová doba ZZS je do 20 minut dle zákona, během této doby závisí přežití postiženého na svědcích zástavy, kteří zahájí KPR, a případně použijí AED.

Srdeční masáž:

KPR u dospělých zahajujeme kompresemi hrudníku. KPR se doporučuje

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

provádět na pevné podložce. Důležité je minimální přerušování srdeční masáže. Postupně se během kompresí hrudníku zvyšuje tlak v krevním oběhu pacienta. Trvá několik stlačení, než se nám tlak podaří zvýšit. Zároveň při každém přerušení srdeční masáže tlak rychle klesá, proto je velmi důležité, abychom srdeční masáž přerušovali co nejméně. Dostatečný tlak v krevním oběhu pacienta je nutný k tomu, aby se krev dostala do cév zásobujících srdce a mozek.

Postup provedení srdeční masáže: Klekněte si z boku vedle postiženého. Položte hranu své dlaně na střed hrudníku postiženého. Na hřbet první ruky přiložte dlaň druhé ruky a propleťte prsty. Netlačte na žebra postiženého ani horní část břicha. Tlačte pouze na hranu své dlaně. Propněte své horní končetiny v loktech. Nakloňte se nad postiženého tak, aby vaše horní končetiny směřovaly kolmo dolů. Stlačte hrudník do hloubky přibližně 5 cm (ne více než 6 cm). Po každém stlačení hrudník

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

uvolněte, ale neztrácejte kontakt rukou s hrudníkem. Uvolnění hrudníku je důležité, aby se srdce znovu mohlo dostatečně naplnit krví. Opakujte stlačování hrudníku frekvencí 100 – 120 za minutu.

Umělé dýchání:

V rámci laické PP jde o dýchání z úst do úst. Jedná se o vdechy prováděné zachráncem do úst postiženého s cílem zlepšení okysličení krve a tkání.

Podmínky pro provedení účinného vdechu jsou: zprůchodnění DC záklonem hlavy, těsné obemknutí rtů postiženého rty zachránce, ucpaný nos postiženého, správně provedený vdech, objem jednoho vdechu se pohybuje u dospělého cca 500 – 600 ml (tento objem se ale v praxi špatně odhaduje, proto by měl být objem takový, aby došlo k viditelnému zvednutí hrudníku), vdech by měl trvat přibližně 1 sekundu, další 1 sekundu necháme na pasivní výdech, provedení 2 umělých vdechů by nemělo trvat déle než 10 sekund.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Prioritou je minimální přerušování srdeční masáže. Pokud poskytnete KPR tonoucímu dospělému, je vhodné ji zahájit 5 úvodními vdechy a následně pokračovat v poměru 30:2.

Umělé dýchání provádíme vždy u dětí, při asfyktické zástavě (srdeční zástavě, které předcházelo dušení u dětí i dospělých), v případě předpokládaného dlouhého dojezdového času ZZS.

Resuscitace bez umělého dýchání: provádí se pouze samotná srdeční masáž, kdy se stlačuje hrudník bez přerušování frekvencí 100 – 120 stlačení za minutu. Resuscitace bez umělého dýchání je prováděna v případě že poskytování umělých vdechů pro mě není bezpečné nebo je nelze poskytnout.

Jak správně provádět umělé vdechy: Po provedení 30 stlačení hrudníku zprůchodněte DC postiženého záklonem hlavy. Palcem a ukazováčkem

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

své ruky položené na čele postiženého stiskněte měkkou část nosu a uzavřete nosní dírky. Nadechněte se a svými rty obemkněte rty postiženého. Vdechujte do postiženého plynule po dobu 1 sekundy. Jakmile zaznamenáte viditelné zvednutí hrudníku, vdech ukončete. Vyvarujte se prudkých a rychlých vdechů.

I když máte pocit, že vdech nebyl účinný (např. nezaznamenal/a jste nadzvednutí hrudníku pacienta), vždy se v pauze mezi stlačeními hrudníku pokuste pouze o 2 vdechy. Pokud se první vdech nepovedl, před druhým vdechem zkontrolujte, zda máte dobře provedený záklon hlavy a ucpaný nos.

Ve studii EuReCa TWO, která proběhla ve 28 evropských zemích, bylo zjištěno významně lepší přežití nemocných (14 vs. 8 %) v případech, kdy byla prováděna standardní KPR kombinací srdeční masáže a umělého dýchání.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Střídání záchránců:

Provádění kvalitní a správné KPR je jak psychicky, tak fyzicky náročné. Pokud se na místě události nachází více záchránců, je důležité se v poskytování KPR střídat. Efektivita KPR v čase klesá, proto je doporučené střídání záchránců nejpozději po 2 minutách. Důležité je při střídání minimalizovat čas přerušení kompresí, což vyžaduje dobrou komunikaci a koordinaci střídajících se záchránců. Záchránci si domluví konkrétní moment, kdy se vystřídají. Tato pravidla platí jak pro resuscitaci s umělým dýcháním, tak pro resuscitaci bez umělého dýchání. Je-li na místě více záchránců, je vždy výhodné provádět KPR ve dvou (jeden provádí komprese hrudníku, druhý umělé dýchání a střídají se).

Nezahájení KPR:

KPR nezahajujeme v případě, že: ohrožení bezpečnost záchránce, pacient dýchá normálně, pacient má zranění zjevně neslučitelné se životem.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Ukončení KPR:

Resuscitaci ukončujeme v případě, že: ji od nás převezme posádka ZZS (čekáme na pokyn záchranářů, nepřerušujeme ji hned po jejich příjezdu na místo, ale až jsme vyzváni), situace se stane pro záchránce nebezpečnou, postižený se začne probouzet, hýbat se, otevírat oči, dojde k úplnému vyčerpání všech záchránců.

Příznaky obnovení srdeční činnosti jsou: probouzení postiženého, spontánní pohyb, otevírání očí, kašel, pokud si nejste jistí, zdali došlo k obnovení srdeční činnosti, pokračujte dále v provádění KPR.

Pokud se postižený začne probouzet, hýbat se, otevírat oči: okamžitě přerušete KPR, zkontrolujte stav vědomí postiženého, zkontrolujte dýchání, předejte tuto informaci ZZS, kontrolujte pravidelně stav vědomí a dýchání až do příjezdu ZZS, buďte stále připraveni znovu zahájit KPR, stav postiženého se může kdykoliv opět zhoršit.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Prostudujte si na Internetu KPR u dětí. Udělejte si poznámky a sepište si hlavní odlišnosti od KPR u dospělých. Délku vašeho Krátkého úkolu ponechám na vlastním uvážení. Doporučuji vám pracovat opravdu pečlivě, protože v dominantním podílu bude nebo je každý z nás rodičem.

V souvislosti s Krátkým úkolem si můžete hlavní body také zkontrolovat s řešením Otázky k zamyšlení. Jelikož je problematika KPR u dětí nesmírně důležitá, rozhodl jsem se obě formy propojit. **K3**

Čas strávený studiem prvních dvou subkapitol společně se samostudiem k vypracování Krátkého úkolu může v znamenat v budoucnosti řadu let života pro ostatní lidi. Ve vlastní zájmu vás prosím o nepodceňování studia KPR, potažmo celé PP.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

3.3 První pomoc při úrazových stavech

Úraz (trauma) představuje náhlou událost působící na organismus zvenčí a poškozující jej. K úrazu vede úrazový děj a jeho následkem je poranění (tj. objektivně zjistitelná porucha zdraví vzniklá v důsledku úrazu).

Druhy poranění: otevřená (porušena kontinuita kůže či sliznice, podle pronikání do tělních dutin jsou nepenetrující a penetrující) a zavřená (poškození tkání v hloubce bez narušení kůže a sliznic).

Podle mechanismu vzniku dělíme úrazy na: dopravní (většinou mnohočetná poranění a polytraumata, často zraněno více osob současně), pracovní (poranění končetin, pády z výše, crush syndrom – dlouhodobé stlačení nebo masivní zhmoždění měkkých tkání především svalů, úrazy elektrickým proudem, poleptání aj.), zemědělské (ztrátová poranění končetin, crush syndrom, typické je vyprošťování

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

v nepřístupném terénu), domácí (většinou pády z malé výšky, při práci s různými přístroji), sportovní (většinou poranění končetin, šlachové ruptury, skoky do vody – poranění páteře a míchy), kriminální (tupá poranění, rány bodné a střelné, popřípadě blast syndrom – soubor příznaků vznikající při explozi, tzn. poranění vznikající působením tlakové/rázové vlny na lidský organismus).

Prevence úrazů:

hlavním faktorem vzniku úrazu je člověk sám – pro prevenci dopravních úrazů je nejdůležitější dodržování pravidel silničního provozu a využívání bezpečnostních prvků vozidel, pro prevenci pracovních úrazů pak dodržování zásad bezpečnosti práce (ochranné pomůcky, zaučení obsluhy přístrojů a pod.),

jde o úkol celospolečenský, podílí se na něm výchova v rodině, ve škole, různé organizace (dopravní inspektoráty, bezpečnost práce aj.) a média.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Specifické úrazy v dopravě

řidiči a spolujezdci: nepřipoutaní (kontuze srdce při nárazu na volant, decelerace s rupturou aorty, náraz hlavy do předního skla – nitrolební a maxilofaciální poranění), seat belt injury (kontuze myokardu u pravého sedadla, tupé poranění jater u levého sedadla), whiplash injury (hyperextenze krční páteře s následnou hyperflexí při nárazu zezadu – distorze krční páteře), paper bag syndrome (vnitřní pneumotorax při nevelkém nárazu na hrudník, je-li zadržen dech v inspiriu), trauma palubní desky (etážové zlomeniny dolních končetin),

chodci: kočárové trauma (vzniklé při nízké rychlosti – valivý mechanismus s decollement, tzn. tupá poranění jako pohmoždění, krevní výrony a tržně zhmožděné rány), blatníkové trauma (nižší rychlosti – náraz s odhozením chodce a těžkými zlomeninami bérců), kapotová trauma (vyšší rychlosti – pád na kapotu a odmrštění těla na velkou vzdálenost s polytraumatem).

Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Zástava masivního zevního krvácení:

Za masivní krvácení považujeme stav, při kterém dochází k rychlé ztrátě většího množství krve. Vyvolávajícími příčinami jsou všechny druhy ran (zejména řezné) a amputace.

Příznaky: krev stříká nebo intenzivně vytéká z rány (rozlišení tepenného a žilního krvácení není podstatné), postižený je bledý, oděv je nasáklý krví, krvavá kaluž na zemi.

Postižený je ohrožen velkou krevní ztrátou s rozvojem šoku a zástavou oběhu v důsledku vykrvácení. Potřebujeme docílit zastavit nebo alespoň výrazně omezit krvácení.

Postup PP: záchránce se ujistí, že jemu ani postiženému na místě nehrozí žádné další nebezpečí, záchránce postiženého posadí nebo položí, záchránce pevně stlačí krvácející cévu přímo v ráně (ruka by měla být chráněna rukavicí, je-li to možné), pokud to situace vyžaduje a umožňuje,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

zhotoví zachránce tlakový obvaz, zachránce zajistí potřebná protišoková opatření.

Ostatní postupy PP: zaškrcovadlo (turniket), zvednutí končetiny, tlakové body (jsou neúčinné a neměly by být používány).

Zaškrcovadlo je extrémním prostředkem v laické PP, je vyhrazeno pro následující situace: hromadná neštěstí a nemožnost zastavit nebo výrazně omezit krvácení přímým tlakem. Příkladá se zásadně nad ránu na paži nebo na stehno (nikdy však do těsného sousedství lokte či kolene). Na zaškrcenou končetinu je nutné napsat čas přiložení. Postižený se zaškrcenou končetinou musí být v co nejkratším čase dopraven ke konečnému ošetření. Zaškrcovadlo musí být řádně utaženo – nedostatečně přiložené zaškrcovadlo může krvácení naopak zhoršit.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Následující část splňuje/nesplňuje téma subkapitoly, protože jej lze zařadit/nezařadit mezi úrazové/neúrazové stavy. Jedná se o kompilaci obojího, neboť se jedná o vnitřní krvácení a o šokových stavech.

Vnitřní krvácení je únik krve z cév do tělesných dutin nebo do tělesných vnitřních orgánů. Šok je stav, kdy organismus není schopen zabezpečit potřebnou dodávku kyslíku do tkání a orgánů. Pasáž se věnuje pouze šoku, jehož převládající příčinou je velká ztráta krve.

Příčiny vnitřního krvácení: úraz způsobený velkou energií (pády z výše, nárazy ve větší rychlosti), přímé násilí působící na trup, bodná a střelná poranění, někdy spontánní krvácení způsobené nemocí (nádor, vředová choroba žaludku).

Příčiny šoku: ztráta krve (v důsledku vnějšího i vnitřního krvácení)

Typické příznaky (úrazového) šoku: patrné vnější krvácení nebo podezření

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

na vnitřní (mechanismus úrazu), bledost, chladná kůže, studený pot, slabost, únava, možný neklid, porucha vědomí, zrychlený a slabý tep, pocit žízně.

Postižený je ohrožen selháním základních životních funkcí. Potřebujeme docílit co nejrychlejšího příjezdu zdravotnické záchranné služby a zabránit dalšímu zhoršení stavu, zpomalit rozvoj šoku.

Postup PP: záchránce se ujistí, že jemu ani postiženému na místě nehrozí žádné další nebezpečí, záchránce postiženého položí a zastaví případné viditelné zevní krvácení, záchránce přivolá ZZS, pokud postižený netoleruje polohu vleže na zádech, umožní mu záchránce zaujmout jinou polohu, která mu vyhovuje, záchránce se vyvaruje bolestivých manipulací, vyzve postiženého, aby se vyhnul fyzické námaze, záchránce brání podchlazení postiženého – postiženého izoluje od země a přikryje ho přikrývkou nebo izotermickou fólií, záchránce postiženého nepřetržitě

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

sleduje, pokud je to možné, a ihned reaguje na případné zhoršení stavu. Ostatní postupy PP: poloha se zdviženými dolními končetinami (tzv. „protišoková poloha“ – její účinnost v podmínkách laické první pomoci při odvracení šoku nebyla prokázána), pro některé zraněné může být riziková, proto není nadále doporučena, autotransfuzní poloha (zdvihnutí dolních i horních končetin do pravého úhlu – je riziková, a v laické první pomoci proto nesmí být používána).

Termická poškození (PP při poškození teplem i chladem):

Popálenina je úraz způsobený lokálním účinkem vysoké teploty. Vždy je poškozena kůže (případně sliznice), někdy i hlouběji uložené tkáně. Působí kruté bolesti, je spojena s rizikem následné infekce, při větším rozsahu ohrožuje život popáleného.

Příčiny: pád do ohniště, požár, vznícení oděvu, kontakt s horkým tělesem nebo intenzivním sálavým teplem, opaření, výboj elektrického proudu.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Příznaky jsou bolest a viditelné poškození kůže (zarudnutí, zbledání, puchýře, příškvary).

Postižený je ohrožen: infekcí, rozvojem nemoci z popálení při rozsahu nad 10 % (u dětí nad 5 %), popálením nebo podrážděním dýchacích cest (páry, kouřové plyny). Potřebujeme docílit zabránění dalšímu působení tepla, zmírnění bolesti a snížení rizika infekce.

Postup PP: záchránce přeruší účinek tepla (zajistí sejmutí oděvu při opaření, uhašení hořícího oděvu, pevně Inoucí části oděvu nesnímá), záchránce zajistí ochlazení popálených ploch chladnou vodou (15 – 25 °C) – lokální bez omezení do úlevy od bolesti (minimálně 10 minut), rozsáhlé (nad 20%) jen krátkodobě a jednorázově, záchránce zakryje popálené plochy sterilním materiálem (v případě jeho nedostupnosti alespoň jinou dostupnou čistou textilií), záchránce zajistí sejmutí náramků, prstenů, náušnic apod.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Nevhodné postupy PP: intenzivní celkové chlazení, přikládání ledových obkladů, strhávání puchýřů nebo přiškvařeného oděvu, používání mastí, zásypů, dezinfekcí apod.

Omrzlina je lokální poškození chladem. Postihuje nejčastěji obnažené a nedostatečně prokrvené tělesné partie (ušní boltce, nos, tváře, nechráněné prsty rukou, prsty v těsné obuvi).

Příčiny: působení chladu, vítr (vznik omrzlin i při teplotách kolem 0 °C), nedostatečný nebo nevhodný oděv a obuv.

Příznaky jsou palčivá bolest, zbělení nebo mramorování kůže a ztráta nebo porucha citlivosti. Postižený je ohrožen amputací omrzlých periferních částí těla (prsty, ušní boltce), druhotnou infekcí omrzlých partií, trvalými poruchami citlivosti. Potřebujeme docílit přemístění postiženého do teplého prostředí, zmírnění potíží, obnovení dostatečného prokrvení omrzlých částí těla a zabránění infekce.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Postup PP: záchránce zajistí nebo doporučí postiženému přemístění do teplého prostředí, záchránce zajistí nebo doporučí postiženému ohřívání omrzlých částí těla, ve vodní lázni o teplotě 37 – 42 °C po dobu 30 minut, záchránce zajistí nebo doporučí postiženému odborné ošetření, do té doby kryje omrzlá místa sterilním materiálem (v případě jeho nedostupnosti pak alespoň čistou textilií).

Nevhodné postupy PP: tření sněhem, přímé ohřívání pomocí zdrojů tepla (topení, chemické ohřivače – může způsobit popáleniny), aplikace mastí či jiných prostředků.

K termickým poraněním také řadíme působení na celé tělo, v případě tepla se jedná o úpal s úžehem (praktické rozlišování mezi nimi postrádá v PP smysl) a v případě chladu se jedná o podchlazení. Lze sem také zařadit i úraz elektrickým proudem nebo poleptání. Vše si dostudujte samostudiem.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

První pomoc při závažném úrazu:

Skladba této části bude následující:

Mozkolebeční poranění, Poranění hrudníku,
Poranění břicha, Poranění pánve.

Mozkolebeční poranění představuje poškození lebky (včetně zlomenin) a mozku, často spojené s výronem krve do mozkové tkáně nebo do mozkových obalů.

Příčiny: údery nebo nárazy do hlavy, pády předmětů z výše na hlavu, úrazy způsobené velkou energií (pády z výše, nárazy ve větší rychlosti)

Příznaky: mechanismus úrazu, rána na hlavě (bolest, otok, krvácení), bezvědomí nebo porucha vědomí, výpadky paměti (zraněný si nepamatuje na průběh úrazu), změny chování, zmatenost, nevolnost, zvracení, bolest hlavy, krvácení z uší, nosu, brýlový hematoma (podkožní

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

výron krve), nestejná šířka zornic. Postižený je ohrožen poruchou vědomí s rizikem selhání ostatních životních funkcí (dýchání, krevního oběhu) a vdechnutím cizího obsahu (žaludečního obsahu, krve) do plic. Potřebujeme docílit zajištění dostatečného dýchání včetně průchodných DC a zabránění dalšímu poškození.

Postup PP: záchránce se ujistí, že jemu ani postiženému nehrozí žádné další nebezpečí, je-li postižený při vědomí, umožní mu záchránce zaujmout polohu, jaká mu vyhovuje, zabezpečí jeho tepelný komfort a dále ho sleduje, je-li u postiženého přítomna porucha vědomí, postupuje záchránce podle PP při bezvědomí, záchránce přivolá zdravotnickou záchrannou službu (to není nutné u postižených s pouze malým poraněním hlavy bez poruchy vědomí nebo paměti na událost – v těchto případech postačí sledování postiženého zodpovědnou osobou, při případném zklidňování postiženého se záchránce vyvaruje použití

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

hrubé fyzické síly, záchránce zabezpečí tepelný komfort zraněného a brání podchlazení – zraněného přikryje příkrývkou nebo izotermickou fólií a zajistí jeho izolaci od země, záchránce nadále sleduje stav postiženého a reaguje na jeho případné zhoršení.

Úrazy hrudníku zahrnují zlomeniny hrudní kosti a žeber, poranění nitrohrudních orgánů, krvácení do dutiny hrudní a pneumotorax. Pneumotorax znamená přítomnost vzduchu v pohrudniční dutině (mezi plícemi a hrudní stěnou) a vede ke zmenšení (kolapsu) plíce. To ztěžuje dýchání postiženého a v krajním případě může vést až k zástavě krevního oběhu. PP je ovlivnitelný pouze tzv. vnější pneumotorax, kdy vzduch do pohrudniční dutiny vniká otvorem (ranou) v hrudní stěně.

Příčiny: násilí působící na hrudník (stlačení, úder), úraz způsobený velkou energií (pády z výše a nárazy ve vyšší rychlosti), otevřená poranění (bodná a střelná).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Příznaky: bolest na hrudi, rány na hrudníku (bublání v ráně svědčí pro pneumotorax), dušnost (pocit nedostatku vzduchu), promodráání kůže a sliznic, selhávání oběhu, rozvoj šoku (vnitřní krvácení do hrudníku). Postižený je ohrožen dechovou nedostatečností, rozvojem šoku a smrtí v důsledku selhání životně důležitých orgánů. Potřebujeme docílit usnadnění postiženému dýchání, zabránění zhoršení stavu, zajištění odborného ošetření.

Postup PP: záchránce se ujistí, že jemu ani postiženému nehrozí žádné další nebezpečí, záchránce postiženého zklidní a uloží ho do polohy vpolosedě se zapřenými rukama, pokud postiženému tato poloha vyhovuje, při závažném poranění, dušnosti či krvácení záchránce přivolá ZZS, záchránce ránu ponechá otevřenou, případně ji překryje prodyšným obvazem, záchránce zásadně nevytahuje cizí předměty z rány, záchránce zabezpečí tepelný komfort zraněného a brání podchlazení – zraněného

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

přikryje přikrývkou nebo izotermickou fólií a zajistí jeho izolaci od země, záchránce nadále sleduje stav postiženého a reaguje na jeho případné zhoršení. Nevhodné postupy PP: uzavírání rány a zhotovování poloprodyšného obvazu.

Poranění břišní stěny a nitrobřišních orgánů (trávicí trakt, játra, slezina, ledviny, močový měchýř). Často je spojeno s vnitřním krvácením.

Příčiny: násilí působící na břicho (stlačení, úder, kopnutí, přejetí), bodná a střelná poranění, úrazy způsobené velkou energií (pády z výše a nárazy ve vyšší rychlosti).

Příznaky: bolest břicha, podlitiny nebo otevřené rány, pocit na zvracení, zvracení, ztuhlost břišních svalů, bledost, pocení, případně známky šoku. Postižený je ohrožen vnitřním krvácením s velkou krevní ztrátou, infekcí a zánětem pobřišnice při otevřených poraněních nebo při poranění střeva, časným úmrtím v důsledku šoku. Potřebujeme docílit zabránění

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

dalšímu zhoršení stavu, zpomalení rozvoje šoku, zabránění vstupu infekce u otevřených poranění, zajištění odborné ošetření ve zdravotnickém zařízení, v případě závažného stavu co nejdříve příjezdu ZZS.

Postup PP: záchránce se ujistí, že jemu ani postiženému nehrozí žádné další nebezpečí, záchránce zraněného uklidní a uloží na podložku, záchránce umožní zraněnému zaujmout polohu, která mu vyhovuje, pokud to stav vyžaduje, přivolá záchránce ZZS, záchránce ošetří otevřené rány – vyhřezlé orgány nikdy nevpravuje zpět, překryje je navlhčenou gázou nebo čistou rouškou, poté případně ještě vrstvou neprodyšného materiálu (brání tím osychání povrchu orgánů), cizí předměty záchránce z rány nikdy nevytahuje, záchránce zabezpečí tepelný komfort zraněného a brání podchlazení – zraněného přikryje přikrývkou nebo izotermickou fólií a zajistí jeho izolaci od země, záchránce nadále sleduje stav postiženého a reaguje na jeho případné zhoršení.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Poranění pánve představuje zlomeniny pánevních kostí, případně doprovázené poraněním pánevních orgánů. Zraněného ohrožuje velká krevní ztráta spojená s rozvojem šoku.

Příčiny: úrazy způsobené velkou energií (pády z výše, dopravní nehody) a přímé násilí působící na pánev (přejetí, pády cyklistů).

Příznaky: bolest v místě poranění, omezená hybnost dolních končetin, známky vnitřního krvácení a rozvoje šoku. Postižený je ohrožen vnitřním krvácením s velkou krevní ztrátou, rozvojem šoku, časným úmrtím v důsledku vykrvácení. Potřebujeme docílit zabránění dalšímu poranění cév a vnitřních orgánů, zmírnění bolesti, zabránění dalšímu zhoršení stavu, zpomalení rozvoje šoku.

Postup PP: záchránce se ujistí, že jemu ani postiženému nehrozí žádné další nebezpečí, záchránce zastaví viditelné krvácení, záchránce přivolá ZZS, postiženého ponechá záchránce v poloze, kterou si sám zvolil,

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

a vyvaruje se zbytečných manipulací – nikdy nezdvihá dolní končetiny, záchránce zabezpečí tepelný komfort zraněného a brání podchlazení – zraněného přikryje přikrývkou nebo izotermickou fólií a zajistí jeho izolaci od země, záchránce nadále sleduje stav postiženého a reaguje na jeho případné zhoršení.

Věřím, že jste si v průběhu studia této subkapitoly dělali hygienické mikropauzy, tzn. velmi krátké přestávky pro zlepšení koncentrace, potlačení nastřádaného stresu z učiva nebo pro snížení únavy z právě prostudovaného učiva.

Do úrazových stavů můžeme méně závažné úrazové stavy, které nemusí nutně vést primárně ke smrti člověka. Jedná se o poranění páteře, poranění končetin, ošetření ran, úrazové amputace, poranění očí, uštknutí hadem. Opět doporučuji samostudium s poznámkami jako vypracování úkolu.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Jelikož máme za sebou tři pětiny z celé kapitoly, délkově však tři čtvrtiny, pokusím se vám doporučit ještě jednu techniku učení. Tato kapitola je nesmírně náročná nejen na pojmoslovný aparát, ale zejména na souvislosti.

Já osobně bych alespoň na krátko zavřel oči a soustředil se na fakta, která jsem si z právě prošlých stránek třetí subkapitoly „v duchu“ vybavil neboli zapamatoval. Může se jednat i mnohem kratší pasáž než je celá subkapitola.

Například u termických poranění (+ á horko, - á chladno) si vybavuji lokální (+ popáleniny, - omrzliny) a celotělové (+ úpal/úžeh, - podchlazení), příčiny (+ kontakt s horkým tělesem, - působení chladu a větru) a postup PP (+ odstranění zdroje, opatrné odstranění oděvu a chlazení vodou, - doprava do teplého prostředí a postupné zahřívání).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

3.4 První pomoc při neúrazových stavech

Skladba této části bude následující: Náhle vzniklá bolest na hrudi, Náhle vzniklé poruchy hybnosti a řeči, Stav dechové tísně u dítěte, Bolesti břicha, Křečové stavy, Alergická příhoda, Krátkodobé poruchy vědomí.

Náhle vzniklá bolest na hrudi:

Nejzávažnější příčinou bolestí na hrudi je srdeční infarkt (nedokrvenost části srdečního svalu), který může vyústit v náhlou zástavu oběhu a vyžaduje neodkladné odborné ošetření. Rozlišení jednotlivých forem ischemické choroby srdeční (srdeční angína, srdeční infarkt) nemá v PP význam. Bolesti na hrudi mohou mít i řadu jiných příčin (funkční poruchy páteře, bolesti u emočně labilních osob, záněty plic, úrazy hrudníku, atd.). Vzhledem k závažnosti srdečního infarktu, nutnosti ošetřit postiženého co

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

nejdříve ve zdravotnickém zařízení a nemožnost jednotlivé příčiny v PP musí při sebemenším podezření záchránce postupovat, jako by se o srdeční infarkt jednalo.

Příčiny: fyzická námaha (chůze do kopce a schodů, jízda na kole, tanec, běh), změna teploty (z tepla do chladu), psychické rozrušení, někdy vzniká bolest i v klidu (bez zjištěné příčiny).

Příznaky: náhle vzniklý nepříjemný tlak, svírání či pálení uprostřed hrudníku, vyzařování do ramenou, horních končetin (častěji levé), mezi lopatky, do dolní čelisti či nadbřišku, bolest bývá spojena s dušností, pocitem úzkosti, studeným potem, nevolností či zvracením. Postižený je ohrožen náhlou zástavou oběhu a nevratným poškozením srdečního svalů. Potřebujeme docílit co nejrychlejšího příjezdu zdravotnické záchranné služby, zklidnění postiženého a zmírnění jejich potíží, snížení rizika vzniku náhlé zástavy oběhu.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Postup PP: záchránce umožní postiženému zaujmout úlevovou polohu (nejčastěji vpolosedě), uvolní mu tísnící oděv, zajistí přívod čerstvého vzduchu, záchránce ihned přivolá zdravotnickou ZZS, záchránce požádá postiženého, aby se vyvaroval fyzické námahy (důsledně zabrání chůzi), má-li postižený pro tento případ předepsány nějaké léky, pomůže mu je záchránce užít, záchránce postiženého pokud možno neopouští, sleduje jeho stav a reaguje na jeho případné zhoršení, přestane-li postižený normálně dýchat, postupuje záchránce neprodleně podle postupu PP pro KPR.

Náhle vzniklé poruchy hybnosti a řeči:

Uvedený stav signalizuje u postiženého poškození mozku. Dalším označením je mozková mrtvice.

Příznaky: náhle vzniklá porucha citlivosti nebo hybnosti obličeje (pokles ústního koutku či víčka), náhle vzniklá porucha hybnosti (ochrnutí) nebo

Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

čítí na jedné polovině těla, náhlá zmatenost, neschopnost mluvit nebo porozumět mluvené řeči, náhlá porucha zraku, náhle vzniklá porucha chůze, závrať, ztráta rovnováhy a koordinace, náhle vzniklá krutá bolest hlavy bez jiné zjevné příčiny, náhle vzniklá porucha vědomí. Postižený je ohrožen trvalým poškozením mozku, neprůchodností dýchacích cest při poruše vědomí, podchlazením při delším trvání stavu. Potřebujeme docílit co nejdříve rozpoznat stav, zabránění vzniku komplikací (zejména neprůchodnosti dýchacích cest), co nejrychlejšího dopravení postiženého do zdravotnického zařízení.

Postup PP: záchránce přivolá ZZS, záchránce neopouští postiženého, zajistí jeho tepelný komfort, v případě poruchy vědomí postupuje záchránce podle PP pro bezvědomí.

Při výuce PP je vhodné příznaky náhle vzniklé poruchy hybnosti nebo řeči redukovat do tří oblastí: obličej (narušení symetrie, pokles koutku), paže

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

(není schopen udržet obě paže předpažené), řeč (nemluví vůbec, nebo je řeč setřelá či nesrozumitelná).

Stavy dechové tísně u dítěte:

Vyznačují se náhlým začátkem a rychlou progresí. Život dítěte ohrožují otokem či zúžením DC s možností dušení. Vyžadují neodkladnou odbornou pomoc.

Záchvat průduškového astmatu: dítě je dušné, převážně při výdechu, dech je povrchní, zrychlený, mohou být slyšet pískoty, dítě má dráždivý suchý kašel, dítě je úzkostné, vyděšené, při těžkém záchvatu je dýchání dítěte velmi namáhavé, dochází k fyzickému vyčerpání dítěte, dítě promodrává. Dítě je ohroženo dušením s následnou poruchou vědomí a zástavou oběhu. Potřebujeme docílit co nejrychlejšího příjezdu ZZS, zklidnění dítěte, podání patřičných léčiv, pokud je má dítě pro tento případ předepsané.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Postup PP při průduškovém astmatu: záchránce zajistí přívod čerstvého vzduchu, záchránce uloží dítě do polohy vpolosedě se zapřenými horními končetinami, záchránce se pokusí dítě uklidnit, pokud má dítě pro tento případ ke zvládnutí dušnosti předepsány nějaké léky (zpravidla inhalační sprej), záchránce tyto léky v předepsané dávce podá, nedojde-li po podání předepsaných léků během několika minut ke zlepšení stavu, probíhá-li záchvat dušnosti závažně nebo jedná-li se o první záchvat dušnosti u dítěte dosud zdravého, přivolá záchránce neprodleně ZZS.

Nevhodné postupy PP: prodleva s přivoláním ZZS, doprava dítěte do zdravotnického zařízení svépomocí, položení dítěte, podání tekutin či jídla dítěti.

Bolesti břicha:

Rozumíme jimi zpravidla náhle vzniklé výrazné až kruté bolesti břicha, podbřišku, boků či beder. Určení není v rámci PP možné.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Nejčastější příčiny: průjmová onemocnění (střevní infekce), dietní chyby (žlučnicková kolika), zánětlivé příčiny (zánět červovitého přívěsku, zánět slinivky břišní), střevní neprůchodnost (zauzlení střev, nádorová onemocnění), onemocnění močového ústrojí (ledvinná kolika), cévní onemocnění (výduť břišní aorty, nedokrevnost střev), stavy spojené s těhotenstvím (mimoděložní těhotenství), srdeční infarkt (může vyvolávat bolest v nadbřišku).

Příznaky: bolest břicha (ale i bolest podbřišku, boků či beder), nevolnost či zvracení, zástava odchodu plynů a stolice, nebo naopak průjem a zvýšená plynatost, nafouklé břicho citlivé na pohmat, postižený může být bledý, opocený a zpravidla hledá úlevovou polohu, v případě vnitřního krvácení známky šoku. Postižený je ohrožen v závislosti na vyvolávající příčině komplikacemi různé závažnosti až úmrtím. Potřebujeme docílit úlevy od bolesti a odborného vyšetření, je-li to potřeba.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Postup PP: záchránce pomůže postiženému zaujmout úlevou polohu (nejčastěji vsedě či vleže v „klubíčku“), záchránce zajistí, aby postižený nic nejedl, má-li postižený pro tento případ předepsány nějaké léky, pomůže mu je záchránce užít, pokud obtíže neustávají nebo se zhoršují, doporučí nebo zajistí záchránce lékařské vyšetření, záchránce přivolá ZZS, pokud: přes výše uvedená opatření je bolest nadále velmi silná až nesnesitelná a/nebo bolest je spojena s horečkou, dušností, mdlobou či pocením.

Křečové stavy:

Křečí rozumíme vůlí neovladatelné stahy kosterního svalstva. Projevují se jako záškuby nebo trvalý stah. Záchvaty křečí bývají zpravidla spojeny s poruchou vědomí.

Příčiny: epilepsie (padoucnice), náhlý vzestup tělesné teploty (přehřátí, febrilní křeče u dětí), nedokrvení mozku (možná známka zástavy oběhu, mozková příhoda).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Příznaky: vzpínání trupu (prohnutí do tvaru luku), škubavé křeče končetin, pěna u úst, pokousání jazyka, pomočení, pokálení, po odeznění záchvatu zpravidla přetrvává porucha vědomí či zmatenost postiženého. Postižený je ohrožen poraněním vzniklým při pádu či křečích, neprůchodností dýchacích cest, nerozpoznáním případného kritického stavu – náhlé zástavy oběhu. Potřebujeme docílit zabránění poranění postiženého, udržení průchodnosti DC, rozpoznání případného závažnějšího stavu – náhlou zástavu oběhu.

Postup PP: záchránce z okolí postiženého odstraní předměty, o něž by se mohl poranit, po odeznění záchvatu, dokud se postižený neprobere k vědomí, postupuje záchránce podle postupu PP pro bezvědomí, v případě pochybnosti, zda postižený dýchá normálně, postupuje záchránce neprodleně podle postupu PP v případě KPR, záchránce přivolá ZZS (to není nutné, je-li si záchránce jist, že se jedná o typicky probíhající

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

záchvat u známého epileptika).

Nevhodné postupy PP: páčení čelistí a vytahování jazyka ve fázi křečí – hrozí poranění postižené osoby i prstů záchránce (na kvalitu dýchání tyto postupy nemají vliv) a fyzické bránění pohybu postiženého během záchvatu křečí.

Alergická příhoda:

Alergie je vystupňovaná (až život ohrožující) obranná reakce na vstup cizorodé látky do organismu. Nejtěžší formou je tzn. anafylaxe provázená selháním krevního oběhu (mdloba).

Příčiny: kontakt s alergenem: potraviny (ořechy, aromatické ovoce, mořští živočichové), léky, pyly, prach, roztoči, srst, hmyzí jed (zejména žihadlo včely).

Příznaky: mírná příhoda (běžná alergie zejména na pyl, prach, roztoče

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

a srst) s lokálními příznaky (zarudnutí spojivek, pálení očí, slzení, alergická rýma, případně mírný otok a zarudnutí kolem místa bodnutí hmyzem, závažná příhoda (anafylaxe) s celkovými příznaky: kožní projevy (kopřivka – svědící bílé splývavé ploché pupeny), otoky, slizniční projevy (bledé otoky, pocit „knedlíku v krku“), nevolnost, zvracení, pocit slabosti, motání hlavy, mdloba, obtížné dýchání, dušnost a dušení při masivním otoku měkkých tkání dutiny ústní a krku. Postižený je ohrožen dušením při otoku dýchacích cest a selháním krevního oběhu při anafylaxi.

Potřebujeme docílit zmírnění projevů alergie, zabránění vzniku vážných komplikací, v případě závažné příhody co nejrychlejšího příjezdu ZZS.

Postup PP v případě mírné příhody: záchránce doporučí postiženému užít léky, které má postižený pro tento případ předepsány nebo doporučený (antihistaminika, oční a nosní kapky apod.), na lokální otok je možno použít gel s obsahem antihistaminika.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Postup PP v případě závažné příhody: záchránce přivolá zdravotnickou záchrannou službu – jedná-li se o osobu se známou vážnou alergií, nečeká záchránce s voláním na rozvoj příznaků závažné příhody, záchránce co nejdříve postiženému podá 1 tabletu libovolného antihistaminika, podle stavu záchránce postiženého posadí nebo položí, v případě známek rozvoje anafylaxe (slabost, motání hlavy, kolaps) postiženého položí a zvedne mu dolní končetiny alespoň o 30 cm, má-li pro tyto případy postižený předepsán speciální autoinjektor s adrenalinem (Epipen®, Anapen®), pomůže mu ho záchránce užít (není-li toho postižený schopen, sejme záchránce horní kryt autoinjektoru a přitlačí ho silou k zevní straně stehna postiženého, před jeho vytažením vyčká 10 sekund).

Krátkodobé poruchy vědomí:

Stav lze definovat jako přechodnou ztrátu vědomí způsobenou nedokrveností mozku. Jiný název je mdloba.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

Příčiny: změny polohy těla (z lehu nebo ze sedu do stoje), dlouhé stání v dusném a teplém prostředí (uzavřené prostory, masová shromáždění), stresové situace u emočně labilních osob, srdeční onemocnění spojené s poruchami rytmu (arytmie), alergické reakce, krvácení.

Příznaky: postižený je bledý, cítí se slabý, točí se mu hlava, následuje pád (sesnutí k zemi), ve vodorovné poloze se záhy probírá zpět k plnému vědomí. Postižený je ohrožen poraněním při pádu a nerozpoznáním případného vážnějšího stavu (bezvědomí, náhlá zástava oběhu).

Potřebujeme docílit obnovení prokrvení mozku a vyloučení závažného onemocnění.

Postup PP: záchránce se při pádu snaží postiženého zachytit, a zabránit tak jeho úrazu, poté ho uloží na záda a zvedne mu dolní končetiny, uvolní mu tísnící oděv a zajistí přívod čerstvého vzduchu, jedná-li se o první příhodu nebo je-li postižena starší osoba, přivolá záchránce ZZS za účelem

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

odborného vyšetření, pokud postižený nenabývá rychle vědomí, postupuje záchránce podle PP pro bezvědomí, pokud jsou pochybnosti, zda postižený dýchá normálně, postupuje záchránce neprodleně podle PP pro KPR.

Obsáhnout celou problematiku PP na několika stranách je prakticky nemožné, nicméně ve studijním materiálu bylo uvedeno alespoň to podstatné. Tato subkapitola byla složena z celkem sedmi témat, proto také věřím, že jste si v průběhu studia této subkapitoly udělali šest mikropauz.

Opět ponechávám na vlastním uvážení, co všechno si samostudiem doplníte, tzn. sepíšete si poznámky. Neprobrali jsme např. otravy, šokové stavy, vdechnutí cizího tělesa atd. K vypracování posledního Krátkého úkolu vám mohou být informační zdroje ze závěrečné subkapitoly.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

3.5 Informační zdroje v oblasti první pomoci

Informačních zdrojů je celá řada. Vyjma těch, které se objevují kdekoliv ve studijním materiálu doporučuji ještě následující tři:

ZACHRANNASLUZBA.CZ:

<https://zachrannasluzba.cz/zaklady-prvni-pomoci/>

Záchranný kruh:

<https://www.zachranny-kruh.cz/prvni-pomoc-krok-za-krokem.html>

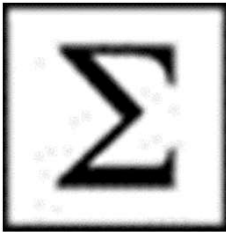
Český červený kříž:

<https://www.cervenkykruz.eu/>

Každý občan ČR by měl také mít nainstalovanou Aplikaci Záchranka na svém mobilním telefonu. Podrobnosti naleznete na webové prezentaci aplikace na: <https://www.zachrankaapp.cz/>

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

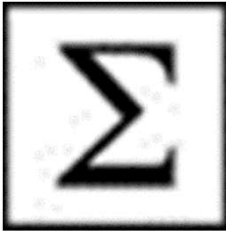
První pomoc je soubor jednoduchých, účelných metod a opatření, která mohou být poskytnuta kýmkoli, kdekoli a kdykoli jako bezprostřední pomoc při náhlém postižení zdraví.

Řetěz přežití je posloupnost kroků při neodkladné resuscitaci, zajišťující optimální péči o nemocného s náhlou zástavou oběhu.

Neodkladná resuscitace je soubor na sebe navazujících léčebných postupů, sloužících k neprodlenému obnovení oběhu okysličené krve sloužících k neprodlenému obnovení oběhu okysličené krve u osoby postižené náhlým selháním jedné nebo více základních životních funkcí s cílem uchránit před nezvratným poškozením zejména mozek a myokard (srdce).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Celkové vyšetření postiženého je posouzení a zhodnocení subjektivních a objektivních příznaků postiženého. Tyto příznaky podávají informace o závažnosti stavu.

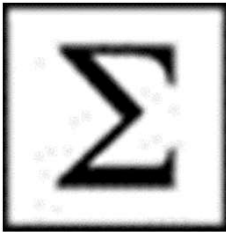
Kardiopulmonální resuscitace znamená obnovu nebo podporu základních životních funkcí - krevního oběhu a dýchání.

Akutní stavy jsou závažné a náhle nastupující změny zdravotního stavu. Vztahují se na většinu zdravotních problémů od horečky přes zlomené kosti (úrazový stav) až např. po astmatický záchvat (neúrazový stav).

Poskytnutí pomoci druhému člověku v nouzi je pro většinu z nás samozřejmostí. Znalost poskytování první pomoci by měla patřit k základnímu vzdělání každého jedince. Pravidla nejsou vůbec složitá, často lze jednoduchými manévrem zachránit život. Čím více teoretických znalostí a praktických

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

zkušeností záchránce má, tím větší je klid, profesionalita patrná z jeho počínání a samozřejmě také naděje na úspěch. Je vhodné si uvědomit, že každý z nás je nejen potencionálním záchránce, ale i potencionálním postiženým.

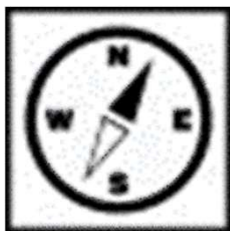
1. Charakterizujte postup přístupu k postiženému.
2. Vyjmenujte kroky řetězce přežití.
3. Popište jak se provádí kontrola dýchání u postiženého.
4. Uveďte co si představujete pod pojmem gasping.
5. Podrobně popište základní parametry KPR.
6. Vyjmenujte alespoň 3 příklady úrazových stavů (u jednoho popište postup PP).
7. Uveďte alespoň 2 příklady neúrazových stavů (u 1 rovněž PP).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Pojmy k zapamatování pojmem netradičně a to samostudiem webové prezentace společnosti PP živě, konkrétně 101 pojmů PP, kterou naleznete na:
<https://www.prvnipomoczive.cz/101-pojmu-prvni-pomoci/>
Až na několik výjimek jsme všechny pojmy v kapitole použili, těmi nepoužitými jsou např. 23 EKG, 29 First responder, 33 Heimlichův manévr, 34 HIV, 40 CHOPN, 43 inhalace, 46 karcinom, 47 Kardiostimulátor, 48 kýla, 60 LZS, 70 paréza, 73 PNP, 78 posádka RZP, 79 posádka RV, 81 ragáda, 89 tělesná teplota, 92 tracheostomie a 97 vertigo.

Nicméně doporučuji prostudovat si všechny. Pokud vás problematika PP zaujala a chcete se jí věnovat poloprofesionálně, nic vám nebrání v tom abyste se stali např. First responderem.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Gratuluji vám k tomu, že je vaše studium této problematiky téměř ukončeno. Věřím, že jste vše zvládli relativně klidně, že jste využívali mých průběžných rad sepsaných v Průvodcích studiem.

Čeká vás závěrečné vypracování Dlouhého korespondenčního úkolu. Pokud jste studovali poctivě, nemělo by vám vypracování činit potíže.

Nezapomeňte si také zkontrolovat vaše odpovědi na Otázky k zamyšlení s mými vlastními odpověďmi, které jsou uvedeny v kapitole Řešení / Klíč za kapitolou Korespondenční úkol.

Samotný závěr studijního materiálu je věnován použitým informačním zdrojům, bez kterých by tato prezentace nevznikla. Jedná se o kapitolu s názvem Literatura.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Korespondenční úkol

Milí studenti,

jako závěrečný úkol vypracujte seminární práci na téma Didaktika první pomoci na konkrétní téma. Podtitul práce si zvolte dle osobní zkušenosti nebo dle vlastního uvážení, např. zástava krvácení při řezném poranění na předloktí.

Jediným požadavkem je zpracování seminární práce na vysokoškolské úrovni a kvalitě. Rozsah práce je minimálně 6 stran textu formátu A₄, počet příloh je neomezený.

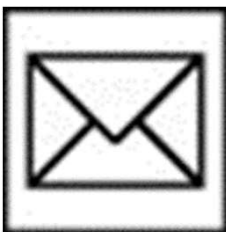
Výchozím formátováním práce je písmo Times New Roman ve velikosti 12 s řádkováním 1,5.

Seminární práci pojměte jako přípravu na vyučování.

Metodicky můžete/nemusíte postupovat podle metody E-U-R.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Podrobněji si můžete metodu E-U-R nastudovat na:

<https://kreativni.tumblr.com/tagged/E-U-R>

Krátký výtah k metodě:

1. Evokace – první fáze procesu učení: žáci se učí už vybavováním všeho, co si o tématu myslí, vědí, domnívají se a jaké mají k tématu otázky.
2. Uvědomění si významu nové informace – druhá fáze procesu učení: žáci si propojují nové informace s tím, co si vybavili a utřídili v první fázi procesu.
3. Reflexe – třetí fáze procesu učení: žáci se ohlíží za procesem učení a dopisují si, co jim v zápisu z druhé fáze chybělo.

Seminární práce se odevzdávají výhradně v elektronické podobě na e-mail vyučujícího.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Řešení / Klíč

K1

Klíč k řešení na Otázku k zamyšlení naleznete na:

https://is.muni.cz/el/1421/jaro2008/UZB003/um/4429574/Vyukove_cile_l.pdf

K2

Mému naturelu je nejbližší zásada vědeckosti, tzn. strana 56.

K3

KPR u dětí je rovněž detailně zpracovaná na:

https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/prvni_pomoc/web/pages/03_01_specifika_pp_u_deti.html

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Použitá literatura

kol. autorů. (2017). *Standardy první pomoci*. Český červený kříž.

Maňák, J., & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Paido.

Metodický materiál k výuce první pomoci. (2016). *Fakulta sportovních studií Masarykovy univerzity*.

https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/fsps/ps16/prvni_pomoc/web/index.html

První pomoc. (2022). *Dokumentový server Rektorátu Masarykovy univerzity*.

https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/prvni_pomoc/web/index.html

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Truhlář, A., & al. (2021). Doporučené postupy pro resuscitaci ERC 2021: Souhrn doporučení. *Anesteziologie a intenzivní medicína*. 32(Supplementum A), 72 s.

<https://www.resuscitace.cz/files/files/0/yhj6s/gl-2021-summary-final-cz.pdf>

Úvod do pedagogiky. (2009). *Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity*.

https://is.muni.cz/elportest/estud/pedf/ps09/uvod_ped/web/cile.html

Wikiskripta. (2023). *WikiSkripta, projekt 1. lékařské fakulty a Univerzity Karlovy, příspěvek UK k výukovým zdrojům sítě lékařských fakult MEFANET*.

<https://www.wikiskripta.eu/w/Home>

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Základy pedagogiky a edukace v ošetrovatelství. (2019).

Dokumentový server Vysoké školy zdravotnické.

https://is.vszdrav.cz/do/vsz/podklady/zaklady_pedagogiky_a_edukace_v_oseetrovatelstvi.qwarp